

Микола Кривий

# Недопите вино

Любовні оповідання та новели

Рівне-2008

Кривий М.

Недопите вино. Любовні оповідання та новели. – Рівне:  
видавець Олег Зень, 2008. – 120 с.

У новій прозовій книжці Миколи Кривого – оповідання та новели на любовну тематику, написані в останні роки. Провідною темою його творів є різнопланові взаємини між людьми, де кожен по-своєму відчуває і прагне кохання. Коли приходить це високе почуття, то не всі вміють ним як слід розпорядитися, зберегти на довгі роки. Здебільшого своє кохання герої М.Кривого розглядають якось спрощено, лише під кутом фізичної близькості, не задумуючись, що їх чекає завтрашній день. Але це суворі, часом драматичні реалії нинішнього часу.

Саме таких чоловіків і жінок із легковажним і непостійним характером, з безвольною психологією ви маєте можливість зустріти майже в кожному творі. Створюючи їх, автор не шукав ідеальних, незвичайних героїв, а писав про тих, яких щоденно бачить і споглядає навколо себе.

Написано довірливо, образно, легко читається.

Редактор Ольга Дем'янчук

Художник Ольга Карпова

Микола Кривий, 2008

Ольга Карпова, 2008

Олег Зень, 2008

## ЗМІСТ

♥ Гаряча жінка .....	4
♥ Зірваний пуп'янок .....	8
♥ Чоловік із сюрпризами .....	12
♥ Суча жінка .....	18
♥ Анонімка .....	25
♥ Парі .....	31
♥ Срібна брошка .....	38
♥ Недопите вино .....	43
♥ Цюрюнчик .....	58
♥ Міцний горішок .....	64
♥ Любов під наглядом .....	68
♥ Федотова квіточка .....	74
♥ Дівчина з характером .....	78
♥ Новенька .....	85
♥ Прощальний поцілунок .....	96
♥ Гіпертонік .....	104
♥ Осічка .....	106

## ГАРЯЧА ПІЧКА

Із самого ранку палило сонце, було спекотно, і Зарішняк, зайшовши у гараж, неохоче підійшов до машини. Він зі злістю згадав про жінку, яка, мов вампір, пила його кров котрий уже рік.

Увесь цей час мусив терпіти і підкорятися. Навіть тоді, коли кликала нестерпним іменем, вирішив: краще змовчати, ніж огризатися.

- Грицику, - часто дивувалася Ярослава, - в кого ти такий повільний вдався? Скоріше вовтузся, бо я спізнюся.

У відповідь малоговіркий, стомлений болючими докорами молодої панянки чоловік, боязко відповів:

- Зараз їдемо.

Григорко (так зверталися до нього товариші) без зайвих слів спохопився відчиняти дверцята чорного, мов саж, джипа. І щоб утішити Ярославу, він допоміг їй забратися у салон авто. Так само мовчки проворно уместив довгі, налиті стиглістю, жіночі ноги.

Видно було, що водій це робив без особливого задоволення, але не опирався, старався бути покірним.

Із острахом стояв на місці, поки Ярослава не гукнула йому навздогін:

- Ти ще довго будеш стовбичити? Чого ми не їдемо?

Виструнчився, мов солдат перед командиром, відчуваючи безпорядність.

- Мотор прогрівається, - кинув на ходу, квапливо витираючи рясний піт.

- Роби це раніше, - повчала, вистромивши з кабіни засмагле лице. Вона розглядала себе у дзеркалі, милуючись ранковою свіжістю. З часом безцеремонно зиркнула на Григорка, але вже похмуро й неприязно. Тоді владно, як справжня повелителька, поцікавилася:

- Ноутбук не забув?

- Ні.

Зарішняк трохи заспокоївся. Але одразу спохмурнів, як згадав чого начальниця знічев'я чіплялася до нього. Аж тут вона невдоволено озвалася знову:

- Не лови гав, поїхали, - наказала суворіше, стріляючи карими очима.

- Гаразд, Ярославо Тихонівно, - відказав чоловік, ніби хотів поставити крапку. - Обережно, не вдартеся об скло.

- А ти для чого? – відкинула спинку сидіння вона. – Я маю й про це пам'ятати.

Гнав джип на такій швидкості, наче клята машина була винною, що трапилося у його житті. "Щоб знала, - міркував, не знімаючи ногу з газу, - я з тебе вижму останні соки, але вдоволену бізнес-діву доправлю до роботи без запізнення".

Ярослава тим часом дивувалася, що цей м'якотілий чоловічок, який щомиті виконує різні її забаганки, хай і проти своєї волі, підстрибує, мовби півник коло курочки, впокороно допомагаючи жінці. Вона пам'ятає, що пристав Грицик до неї, або як не раз говорила, прибився у приймаки, не заради пробудженої любові чи безкорисливої допомоги. А через те, що навчав в університеті його дочку.

Хто знає-відає, як там складеться життя. На носі їй вже тридцять п'ять, а досі не обзавелася сім'єю. Чоловіки обходять стороною й, на диво, не кидаються на багатство, шукають молодших бізнесменок.

Якусь часину, щоб хоч трішки забути оте тривожне, щоразу поправляла вузьку спідничку, наче соромилася демонструвати свої зваби. Та відчувши зненацька трепет у грудях, зумисне відпустила ріжок кофтини, сподіваючись цим розпалити давно загублену жагу в Грицика.

Їхали довгенько, так і не пробмовивши жоднісінького слова.

Мимо прошмигували зустрічні машини, обпалені золотим сяйвом сонця. А над містом вимальовувався ясний літній день.

У Григоркову голову тихо й скрадливо вповзло осамотіле минуле. Скільки часу збігло, раптом обпик спогад, скільки треба було знайти мужності, щоб вгамувати ошаліле від лиха серце – страшно подумати. Відтоді, як Неля подалася на заробітки за кордон і загинула із-за невстановлених обставин, його життя спинилося, стоїть на місці темною стіною.

Григорко важко зітхнув. Пригадалося, як вони з дружиною кокетували, бо боялися розкидатися словами про кохання (можливо, берегли на ліпший час), зате не проминали нагоди, щоб їхні почуття завжди були чистими, мов джерельце. Так жили, сповнені надії, віри й любові, а як народилася Анютка – світ для них наповнився новим світлом.

Щоправда, радіти довго не довелося. За кілька літ розвалився Союз, нова держава тільки-но входить у колію. І молодята сподівалися, що їм поталанить ухопитися за соломинку, аби не шубовснути на злиденне дно. Та, виходить, помилилися. Не відали, яке випробування готує доля.

Турбуючись про Анютку, Григорко зі шкіри ліз, щоб поставити дівчину на ноги. Цілісінький день, нерідко, бувало, і ніч, мов раб, приречено працював на власницю. Вона, звісно, осипала його грішми, однак дивилася на нього, як на простого шоферюгу.

Незчувся, коли джип вскочив на знайоме подвір'я, різко зупинився, аж заскрипіли пронизливо гальма.

- Приїхали, - доповів розмореній дорогою шефині, а сам хутчій вискочив із кабіни. – Хвилиночку, я відчиню

вам двері.

Ярослава вийшла, не поспішаючи, біля під'їзду на мить зупинилася.

- Грицику! – вона схопила його за руку і вперше подарувала добродушну посмішку. – До вечора можеш відпочивати, набиратися сили.

- От і добре, - погодився чоловік, - я займуся машиною.

А вона насмішкувато, поправляючи рукав ділового костюма, прошепотіла:

- У нас із тобою очікується гаряча нічка. Мій організм затребував мужчину.

Від здивування тривожні іскорки спалахнули в його очах. Вигляд у нього був невдоволений.

- Так сьогодні ж субота, - якимось із жалем промовив він.

- От, нарешті, можна і розслабитися, - вишкірила рівний ряд білих зубів начальниця.

Тоді підлеглий ніби між іншим хмикнув:

- У мене були інші плани.

- Хто їх у тебе питає? – не вгавала бізнес-діва. – Не забувай, ти в мене на роботі.

Григорко, йдучи позаду, слухняно провів шефиню до кабінету, а сам відтак почимчикував до машини.

На вулиці гнітюче цвірінькали одурілі від спеки ранні птахи. Чоловік, зібравши в кулак нерви та зціпивши від злості зуби, дивився на них розлючено й насуплено. Він споглядав і думав, як йому протриматися до вечора, щоб не зірватися.

## ЗІРВАНИЙ ПУП'ЯНОК

За тих п'ять років, відколи Зоя поїхала на заробітки, він сам не усвідомлював, наскільки зміниться його життя. Тепер мав дбати не лише про господарку, а й про дочку Лорку. Раніше, звісно, нею більше опікувалася дружина. Чоловікові, зазвичай, не доводилося вникати у її дівочий світ. А нині все лягло на його плечі.

Ступивши кілька кроків по двору, Дем'ян лагідно подивився на дочку. Її присутність додавала свіжих сил, самовпевненості. Особливо це відчувалося, коли милувався своєю одиначкою, яка з кожним днем перетворювалася у статурну, міцну дівчину, на котру вже кидали небайдужим оком хлопці.

Роздивляючись ніким ще неціловане молоде личко, батько десь картав себе: “Прийде час, хтось із них умиватиметься цією вродою, як джерельною водою”.

Врешті підкорився думці, що нічого немає вічного. Життя не стоїть на місці. Дочка не та, що була змалечку – скоро сімнадцять. Воно то так, але тепер, як ніколи, треба уберегти Лорку від необачних кроків. А тому має і надалі ховати її від парубоцького погляду, відвертати від очей пусті забавки. Нехай, болісно розмірковував, ще визріває його пуп'янок, вдовольняється тим, що є. І не знає легковажних тусовок по нічних клубах, не бачить оглушливого безладу навкруги.

Від роздумів Дем'янові стало радісно і, взявшись за призабуте теслярське ремесло, він дивився на світ очима, повними щастя.

Травневе сонце пекло так гаряче, що не давало спокійно працювати. З самого ранку довелося шукати на обійсті затінок. Тепло розморювало, хилило на сон.

Одначе господар страдницьки морщив лоба і совав механічно ногами вперед-назад, роздивляючись на

виготовлені ним двері, наче робив їх вперше. І сон, мов рукою зняло, ніби і не було моменту засипання.

Лорка на дворі завершувала приготування обіду. Вона полюбляла куховарити на свіжому повітрі. Дем'ян навіть їй для цього літню кухню спорудив, щоб бути завжди разом.

- Як ти гадаєш, - підійшла ближче до нього, - в Італії така ж спека?

- Мабуть, сильніша, - впевнено зауважує він, спинившись на перепочинок. – Мама розповідала, що там у жару ніхто не працює. Сплять, відпочивають, а вже по обіді беруться до роботи.

Дочка лукаво поглянула на батька і розсіялася.

- А ти чого не лягаєш?

- Я ж не в Італії. Хай мама спить, нам є чим займатися.

Тепер тато розвеселився.

- Ми знаємо, як вона там спить, - зітхнула Лорка, а Дем'ян додав:

- Твоя правда. Дасть Бог, мама скоро повернеться додому.

Обоє мовчали. Довго. Кожен думав про своє.

Нарешті дочка зварила обід і покликала батька до столу. Сиділи, гомоніли. Тато нахваляв, смачний борщ. А Лорка ніяк не наважувалася сказати, що сьогодні запрошена на день народження до Любки Цимбалюк, колишньої однокласниці. І вона просить у нього дозволу побути кілька годин у товаристві своїх ровесників. Вже й забула, коли востаннє виходила з двору. Тільки-но закінчила школу, за твердим розрахунком батька стала майже домашньою невільницею. На відміну від подружок, які веселяться, він нікуди її не відпускає, з підозрою дивиться на хлопців, які перегукуються з нею. Найгірше те, що навіть не дозволяє приятелям збиратися у їхньому домі. Вона розуміла, що тато добрий, бажає їй добра, але його постійна перевірка є цілком безпідставною.

Дем'ян, звісно, не хотів і чути про згадану вечірку. Тому її прохання залишив без відповіді. У ті вранішні хвилини дівочих доводів для нього існував тільки нашвидкоруч придуманий план – збір огірків і консервування городини на зиму. Тож упевнившись, що свого таки домігся, йому захотілося понад усе на світі побути одному.

Від татового рішення у дочки залишився нестерпний біль, який ліг важким каменем на серце. Нею заволоділо прагнення кинути виклик прозорим натякам тата, з'явилося нестримне бажання йому добряче насолити.

Усі наступні місяці, коли удвох зустрічалися, вона була з татом офіційно стриманою. Він, навпаки, почувався у буквальному смислі вихователем, і навіть не підозрював про дівочий душевний стан. Чи, може, це тільки здавалося, оскільки не любив виглядати в її очах нерішучим, поблажливим, який не вміє контролювати свої вчинки.

Сталося ще кілька схожих конфліктів. Правда, тепер Лорка вдалася до іншої тактики. Батька її поведінка дещо дивувала й спантеличувала водночас. Дівчина слухняно, наче першокласниця, виконувала його повчальні умовиводи, не перечила жодному слову. Замість раніше різких випадів у неї з'явилася звичка прикидатися наївним, слухняним дитинчам. Насправді, вперше за багато літ обдумувала, як вирватися з цієї пастки.

...Минули місяці, й Дем'янові все частіше впадали в око незрозумілі обставини, про які ніхто поки що не здогадувався. Дедалі дужче він палахкотів гарячковим вогнем, адже відчував: з дочкою щось трапалося. З відчаєм спостерігав, як Лорка несподівано стала повніти, тягнутися до солоного, пити багато рідини...

Найдивовижнішим було те, що вона збиралася приховати ці спочатку дивні для Дем'яна зміни. Спочатку вона виправдовувалася, що недостатньо рухається, веде

замкнутий спосіб життя. Лише згодом наважилася відкрити правду про свою незриму слабкість.

Дем'ян завмер, враз стрепенувся, коли дізнався, в яку халепу втрапила донька. Може, все те йому наснилося і є хворобливим витвором дівочої уяви? Так ні: вона справді вагітна.

Від холодної думки чоловіче обличчя скам'яніло. Він відчув, як у цю мить світ перед ним захитався, перестали слухатися ноги. Вперше Дем'ян не знав, що робити, бо вже було пізно й непоправно.

Поволі повернувся до реальності. Хапаючи ротом повітря, збуджено гукнув до Лорки:

- Хто він?

- Хто?

- Твій кривдник.

- Чому – кривдник?

- Тоді залицьальник

Вона заново пережила приємні хвилини.

- Чоловік, який мене кохає

Дем'янові хотілося дізнатися більше.

- Як його звати?

- Віталій... Борчук Віталій Миколайович, - цього разу вона вимовила підкреслено офіційно.

- Син директора школи? – перепитав, стежачи за її рухами.

Лорка вдоволено, поворухнувши поповнілим тілом, позмовницьки підморгнула до нього.

- Тепер і твій зять. Ми з Віталіком уже розписалися.

У відповідь – німа тиша. Та Дем'янові, видно, було нікуди діватися, підійшов ближче до дочки, з розпачем буркнув:

- От що мені скажи: ти ж сиділа вдома, як це сталося?

- Дуже просто, - засміялася вона. – Віталік сам приходив до мене. Уночі, коли ти спав...

## ЧОЛОВІК ІЗ СЮРПРИЗАМИ

Після того, як Антону кілька місяців назад вирізали зо два метри кишок, відтяли половину шлунка, а оце зовсім недавно забарахлила й чоловіча плоть, він зрозумів: то скрадливо підповзла до нього кара за буйно прожиті роки. Та, мабуть, зрозумів запізно.

Закутавшись у ковдру, лежав і тремтів од страху... Здавалося, здоров'я котилося за межу невідомості разом із жінками, яких уміло прибирав до рук, і їхніми чоловіками, що закривали на все це очі, поступово спливало, наближаючи кінець.

Біль поширювався по всьому тілу, було так нестерпно, що Антон відчував себе найслабкішою людиною на світі, яка не в силі щось змінити в його убогому становищі.

Різні думки роїлися в болючій, запамороченій голові. Що далі, то більше витягували жили, завдавали лише клопоту. І скільки не відганяв їх від себе, вони, капосні, гнітюче впливали на психіку.

“На що я витратив своє життя, - скрушно хвилювався, переборюючи останні сили. – Невже це Всевишній наслав на мене страшні муки?”

Антон замружив очі й на якусь мить зовсім припинив, дещо розслабившись після всього передуманого. Тільки через кілька хвилин наважився їх розплющити і, стримуючи запізніле хвилювання, нарешті промовив до дружини:

- Ось бачиш, в якому я зараз стані.

- У задовільному, - підбадьорливо всміхнулася Ольга, - ти просто занедужав. Не падай духом, усе минеться.

Жінка не зводила з чоловіка погляду і сумно чудувалася, як це колись міцний, метушливий вродливець всього за півроку перетворився на приреченого, беззахисного миршавця. Найбільше вражало, що чоловік не походив на той образ, який вона закарбувала в своїй пам'яті, коли ще не могла одвести від нього очей.

Ольга знала, що зараз, як ніколи, потрібна Антону. Тому обравши зручну хвилину, звеліла йому трохи піднятися, примовляючи: “Так ти себе живцем з'їси”.

А він, дивлячись кудись поперед кімнати, задумливо мовив:

- Не я, а гріхи мої.

- Скажи на милість, у кого їх немає? – рішуче озвалася вона.

Антон випростався, обернувся до неї і сумно зітхнув.

- У мене гріхів забагато.

- Хіба ти винуватий? – щиро здивувалася дружина. - Таку мав роботу.

Йй важко було нині уявити, що Антон уже не міський прокурор. Ще ніби недавно перед ним струнко, мов статуї, стояли невідомі чоловіки й жінки, довіряючи свої таємниці. А він міг без зайвої метушні, розв'язати наче задачку, найскладнішу правову колізію. Зробити так, аби відвести майбутніх щасливців подалі від покарання. Зрештою, вони платили прокурору тим самим.

Дуже скоро Ольга збагнула, що ці люди все частіше почали поштиво вітатися з нею. Пропонували знайомства з потрібними людьми, часто вирішували справи, відмовляючись від грошей. Все це сповнювало жінку гордістю. І згодом їхній заміський котедж непомітно перетворився на казковий маєток, в якому не вистачало лише пташиного молока.

“Як шкода, що всього цього вже ніколи не буде”, - подумала, відганяючи залишки приємних спогадів, що прибились якраз у непідходящий час.

Із отаким-от утаємниченим почуттям Ольга сиділа на ліжку, трохи задумавшись, коли Антон по довгій паузі, ніби впіймавши на льоту її думки, висловився зовсім відверто:

- Послухай мене, будь ласка. Тільки не перебивай: так ліпше. Гріхи мої стосуються тебе. Робота тут ні до чого.

Почав несподівано піднімати своє задерев'яніле тіло,

потім, не говорячи ні слова, зробив було спробу встати. Та за мить знову повалився спиною на диван.

Ольга хотіла допомогти йому, але не встигла. Схоже, розгублена і пригнічена вона намагалася проникнути в суть того запитання, бо давно не куштувала чоловічої відвертості.

- Що ж то за такі гріхи? – збуджено вигукнула, зиркнувши круглими волошковими очима.

Антон замешкавшись мить-другу – і до дружини:

- Ти, мабуть, помітила, що в останні роки до нас рідко заходила твоя сестра. Думаєш, вона на щось ображалася? – він холодно посміхнувся. - Нічого подібного. Просто Тамара не хотіла зайвий раз зустрічатися зі мною.

- Це ж чому? – допитувалася Ольга ревниво.

- Бо ми з нею давні коханці, - простодушно відповів Антон.

Дружина похолола. Обличчя зблідло, плечі опустилися. Видно було, вона не вірила тому, що почула.

- Так Тамарка ж вічно хворіє, - простогнала вона, - звідки знаходила енергію на любові?

Вголос подивувалася, а сама продовжувала кипіти: як це рідна сестра прикидалася невинним ангелочком? А насправді спокійнісінько лежала в одній постелі з Антоном, переживала з ним пристрасті кохання, і при цьому, начебто нічого не бувало, дивилася їй у вічі. Ну й кобилиця! Мало свого Вітьки, кортіло чужого мужика. Звісно, Тамара молодша й гарніша від неї, розважливо міркувала Ольга. Втім, скільки абортів зробила, певно, від Антона – не позаздриш.

- І довго це тривало між вами? – хотіла вжити лайливе слово та вчасно одумалась.

- Шістнадцять літ.

- Увесь цей час ти її любив чи просто розважався? – не вгавала дружина.

- Любив, – Антон почервонів. – Але, здається, тебе теж не

ображав. Ти в мене ніколи не була обділена.

- Ганчір'ям і грошима.

- Хіба то мало? – пирхнув чоловік.

Недовго вагалася, але все-таки напустилася на нього:

- Скажи, я тобі була неприємна?

- Чого ж, мені хороше, надійно з тобою, - твердо заприсягнувся він.

- То чого волочився з Тамарою?

Пильно зиркнула йому в очі.

“Розпусник!” - хотілося крикнути, та не крикнула, трохи помовчала, а вже незабаром вибухнула гнівом:

- Чим вона тебе причарувала?

- Тим, що в коханні була, як розбурханий океан, - мовив. – “Я з тобою, - казала, - про всі болячки забуваю”.

Антон розвів руками:

- Через те, що не вміла керувати своїми пристрастями, має двійко дівчат.

Ольга була ладна розірвати чоловіка, затулити рота руками, скрутити йому в'язи, щоб до остатку днів не базікав про сестру-коханку. Одначе зрозуміла: пізно це робити. І вона, не показуючи, що пережила потрясіння, холоднокровно поцікавилася:

- То, виходить, Оксана й Надійка – твої діти?

- Так, - полегшено зітхнув, наче скинув великий камінь із плечей. – Рідні сестри нашого Олега.

- Гадаєш, син зрадіє такій рідні? – запитала єхидно і разом з тим злютовано, либонь ніяк не могла вгамувати в собі болісно ревнивий тон, який десь пробився зсередини.

Викручуючись від болю, Антон з усіх сил підвівся і схилився над жінкою. Потому враз сів на ліжку і став ловити широко розкритим ротом повітря.

- Ось чим ти печалишся, - вимовив ледь чуто, остерігаючись, аби знову не повалитися на постіль. – Я йому сам розкажу, хлопець зрозуміє.



На теє Ольга нічого не відповіла, її груди розпирала злість. Видно було, що жінка пересилоє себе, аби не виказати йому своїх неприхованих поривань. Раз у раз поглядала у вікно, де на дворі розгулював сильний вітер, не обіцяючи чогось доброго. Врешті дочекалася, доки уляжуться пристрасті, визнала за доцільне вкинути й від себе слово.

- Отже, ти був зараз щирий зі мною? – зважилася запитати.  
– Сподіваюся, тобі більше нічого сказати.

- Час справді не жде, - подав голос стомлений Антон. – Тому мушу закінчити, аби не брати душевний тягар у могилу.

- Не тягни. Говори.

– Я, власне, Олю, хочу, щоб ти знала: заповіт зробив на Тамару й доньок, - підсумував чоловік.

- Що - на все майно?!

Ольга лютувала. Вона здогадувалася, що нічого радісного не віщує почата сповідь. Однак, що їй залишилося тепер робити? Лютувати і слухати.

- Ну... вам у спадок перепає цей масток, кілька моїх машин, - прикинувся дурником він. – Не чужим же дістається – твоїй сестрі, дітям.

Та Ольга не могла втихомиритися.

- Які ти ще приготував для мене сюрпризи, Антоне?

- Нічого особливого.

- Не викручуйся, приховуєш, по очах бачу.

- Коли так наполягаєш – розповім. Оцей золотий перстень поверни своїй подрузі Мілі. Ми з нею обмінялися, як місяць шаленіли в її ліжку. Думали, що це буде вічно. На жаль, молоду дружину чоловік забрав у Португалію. Тоді між нами встановилися потаємні зв'язки на нейтральній стороні, ми і там почувалися теж розкішно.

- Як же... Як же ти міг?

- Ти ж іще не все знаєш, - зауважив він. – Видно, не треба було мені починати цю балачку.

Дружина несподівано штовхнула Антона з такою силою,

що він не одразу збагнув, що з ним трапилось. Лише замружив очі й заскреготав зубами.

- Мені потрібно все знати, падлюко, – гаркнула Ольга, - чуєш чи ні? Сам підеш на той світ, а я матиму через тебе клопоти.

Із чоловічих ледь розтулених губ зірвалося кілька тоненьких, як гілочки дерева, звуків:

- Усе не розкажеш...

- У такому випадку я допоможу, - нарешті зрозумівши, що йому не до розмов.

Вона налетіла на Антона, вп'ялася руками у шию, від чого той тихо захрипів. Спонтелічена дружина спинилася, треба було виправляти становище. Стала трясти, бити долонями по обличчю. Та її зусилля були даремними: він уже не ворухився.

“Невже я його задушила?” – в жінки аж похоллоло на серці. Все сталось, як і багато чого буває у життя, зовсім неочікувано. Ольга, певно, не чекала такої розв'язки, сильно затривожилася, налякалася до неможливого.

Потім різко повернула своє ще доволі округле молоде тіло на сто вісімдесят градусів і вийшла з задушливої кімнати надвір. Вдихнула на повні груди повітря і затремтіла від цієї спокусливої свіжості. Як добре, що тепер ніколи не чутиме і не бачитиме чоловіка-залицяльника.

Рано раділа. Після смерті Антона ще довго до неї навідувалися коханки самі та з дітьми, щоб урвати для себе якусь дешицю із пошарпаного прокурорського господарства. В їхніх голосах звучали нотки погроз, а одна з тих зальотниць навіть запряглася спалити “Антонове гніздо”.

Дякувати Богу, до цього справа не дійшла. Але для Ольги чорні то настали часи.

## СУЧА ЖІНКА

### 1

Усе, що відбувалося після того, як вони одружилися, його зовсім не засмучувало. Роман так само щиро сердно зустрічав свою Надю, мовби між ними не було ніякого непорозуміння. Так само старався їй угодити. Напевно, аби ніхто не знав про стихію Романової спокусливої дружини, здавалося, що жили чоловік та жінка, мов голуб із голубкою. Обоє любили однаково сильно, з великим задоволенням. Але то була тільки ілюзія.

Насправді Надя мала за давнину пристрасть до чужих чоловіків. Це приносило жінці насолоду, хоч часом і прокидалася з розбитим, наче після тяжкої роботи, тілом. Роман знав і терпів. Дивна річ, але ніколи не нервував, не виходив з себе.

Можливо через те, що сам надибав оте, з дозволу сказати, щастячко на свою голову. Досі пам'ятає, як Надійка, зовсім ще зелене дівча, полишила школу і без будь-яких вагань стрибнула до нього в ліжку. Мало-помалу з його допомогою колишня десятикласниця за одну мить вловила всі втаємничені ази любовних витівок, спритно освоїла принади цієї, як згодом виявилось легкої для сприйняття, науки. Вона стала здібною ученицею, що перекося випередила свого наставника.

Так і жили з дня в день. Пізніше чоловік зрозумів, що не кохає дружину, але за тривале спільне життя звик до неї, як до саду-городу. Значить, мусить контролювати свої дії, не виказувати люті й ненависті, перечекати, поки вона перебіситься.

Врешті, ніхто його не силував до подружнього життя. Хоча знав причину. Женився, бо Надійка затуманила йому голову своїм округлим і пружним тілом, жіночими принадами. А крім того, час підійшов – йому сповнилося якраз двадцять п'ять.

Звідки міг знати, що крім ліжка та малого Кирилка, тепер

вдома для нього нічого не існувало. Він дивився на дружину холодно, і душею відчував, які вони з нею чужі. Проте для годиться уже котрий рік трималися ввічливо, навіть показували, що мають якісь почуття. З цим і змирився.

Зате Романова мама кипіла, наче переповнений чайник, обливала сина словесним кип'ятком, щоб скоріше прийшов до тями. Той лише руками розводив:

- Вітер теж буває зірветься, покрутиться, поперевертає все на світі. Не встигнеш сховатися – гляди, втихомирився. Так і Надя.

Йому подобалось філософствувати, кидав словечками, мов дрібним камінням, і не був аніскілочки збентежений. Щоразу, як дружина звідкілясь поверталася, нічого не розпитував, хіба що бісики пускав їй услід.

Мати від побаченого ще більше лютувала, спалахувала гнівом.

- Ця суча жінка тебе давно вважає за йолопа, - огризалася потайки, щоб Надя не почула, - а ти корчиш з себе благодійного мужа.

Мамине щоденне бурчання ставало для нього своєрідним моральним віщуванням, до якого звикав, як до ковтка чистого повітря.

- Не бери так до серця, - спокійно кидав затерту фразу син.

- Із тобою не візьмеш, - сумовито відповідала, а саму обсідали, мов мухи, клятні думки: "Роман, виходить, такий же дурник, як і його батько. Мабуть, це у них спадкове".

Відчула, що при спогаді минулого їй стало млосно.

Знову заплющила очі і прокручувала в уяві свою солодку молодість. Покійний Тарас на її походеньки теж дивився крізь пальці. Тільки занадто махав руками, бо говорити вправно, як син, не міг. А, може, просто не хотів влаштовувати постійних сцен ревнощів. Вона, звісно, цим користувалася. Кохалася з чоловіками не гірше, ніж нині невістка, аж поки не підкралася старість.

Віра Михайлівна і ще б ладно перебирала в пам'яті далекі спогади, якби Роман не потривожив:

- Що ж мені тепер робити з Надією?

У його голосі забриніли нотки розпачу, і вона відчула, що син розгубився. Скориставшись його нерішучістю, вирішила взяти ініціативу на себе.

- Як що – скрути їй руки.

- Не допоможе.

- Це чому?

- Поки не нагуляється – не спиниться.

- Ну, ну, чекай ненормальний.

При останніх словах Віра Михайлівна знову пригадала перші місяці свого спільного життя з чоловіком. Він був нерішучий біля молодої жінки, ніяк не міг наважитися на сміливі вчинки. Найбільшим його досягненням було – регулярно приходити додому і віддавати їй зароблені гроші. Далі ховався під крислатими яблунями, багато курил, пив холодне пиво і про щось довго думав.

Тарас не любив спілкуватися, а вже коли розкривав рота, відразу наговорював різних дурниць. Плив за течією життя, ніби дерево по воді, не відаючи, що його чекає завтра, а вже в далеке майбутнє взагалі не поспішав заглядати.

Ні в першу шлюбну ніч, ні в наступні, як і протягом їхнього нетривалого сімейного життя, він навіть гадки не мав, щоб розслабитися у ліжку, пережити хвилини шаленого кохання.

Віра тоді була сентиментальна. Не раз мріяла, що Тарас ось-ось підійде до неї, обніме, пригорне до себе і буде обцілювати. А дружина обережно, мов досвідчена коханка, скаже чоловікові: “Чого ти зупинився на півдорозі, рушай далі?”. На жаль, нічого такого не було, щось його відштовхувало від неї.

У чеканні пролетіли роки. Відтак зрозуміла, що ні їй, ні йому немає чого сказати. Життя стало байдужим і порожнім, наче квартира, що спустіла після ремонту.

Одного разу Віра вчинила на зло Тарасові – вперше

переспала з чужим чоловіком. Нелегке випробування витримала з покорою чемної послушниці. Потім напрочуд швидко увійшла в роль поступливої жінки. У чужому ліжку вона геть про все забувала, як на випускному вечорі.

Правда, до себе сторонніх не запрошувала. Не хотіла ризикувати, аби чоловік застукав із кимось зненацька у спальні. Він мав дурну звичку приходити додому о якій завгодно порі дня або ночі. Втім, це не заважало їй кохатися на чужій території, дотримуючись цілковитої таємниці.

У Віри Михайлівни від минулих спогадів перед очима раптом постали жовті кола і вона, незважаючи на дивовижну ейфорію, швидко повернулася до сьогоденної реальності.

## 2

Роман на час призабув про свою розмову з матір'ю. Але якось несподівано для себе, напускаючи набіглу сміливість, поспитав у неї:

- Я не знав, що ти стільки літ недолюблюєш Надю?

- А ти від неї, видно, радістю сяєш, - обрізала мати. Це з її вуст звучало прискіпливо, норовливо.

- А чого ж, - докинув син. – Сприймаю все, як є, можна сказати, по-сучасному.

Вона покрутила головою, не промовивши ані слова.

- У мене з дружиною нормальні партнерські стосунки, - запевнив чоловік. – Нехай і без великого кохання.

Віра Михайлівна знову похитала головою.

- Шльондра! Нахабна шлюха! – прошепотіла, докладаючи неймовірних зусиль. – Вміло жіночка тебе обкрутила.

Роман чи не дочув або пропустив повз вуха ці слова. Згодом таки відгукнувся, як завжди, виправдовуючи Надю.

- Мені, принаймні, з нею живеться затишно, - відповів бадьоро. – Надя чудова господиня, непогана для Кирила мати.

Утомившись переконувати його, а тим більше вчергове говорити лайливі слова про невістку, вона залишила синову

хвальбу без відповіді. Тільки крадькома зиркнула на портрет Тараса, і перевертівшись в іншу жінку, потихеньку занурилася у свій внутрішній світ.

Холодна хвиля накрыла Віру Михайлівну з голови до п'ят. І жінка ще переконливіше утвердилася в цілковитій правоті передбачливого синового припущення. Справді, нікого вона так ненавиділа, як Надю, яка проникла, мов шпигунка у її неподільні володіння.

Усяке добре слово про невістку жінку виводило з себе, лишало розуму. Може, тому вперше усвідомила, що вони з нею схожі, як дві краплі води, але чомусь не хотілося вдаватися до ревізії власного минулого життя.

Коли дивилася на Тараса, переживала нудотне відчуття неабиякої провини перед чоловіком. Одначе, опиняючись поза його очима, чинила, як завжди, з розмашистим свавільним розгоном.

“Ну й тішся, дурнику, - продовжувала кипіти Віра Михайлівна, розглядаючи сина довгим, але скептичним поглядом. – Якщо Надя зуміла взяти над тобою верх і ти шукаєш у ній доволі непоганий позитив, значить, вона той тип жінки, яка може у повсякденних любовних романах не втрачати голову, а легко повертається до родинного гнізда”.

Тут вона, думаючи про невістку, відчула нестерпний сором, який викликав у неї одночасно протест і збудження, аж кров ударила їй в лице.

“Чорт забирай! – шепотіла про себе. – Робіть, що хочете. Біс вас там розбере”.

І Віра Михайлівна нарешті зрозуміла, що опинилася в досить пікантній ситуації. Не їй судити Надю...

3

Після останньої розмови Віра Михайлівна раптово занедужала. Ніколи не зверталася до лікарів, адже Бог наділив здоров'ям, яке викликало заздрість у всіх її ровесників. А тут раптом піднялася температура, біль пройшов по тілу і струснув, що в очах потемніло.

У лікарні жінка нарешті усвідомила свою безпорадність, і це її приголомшило так, наче хтось ударив по голові. Вона охкала безперестанку, аби полегшити страждання, але від того не ставало легше. Її думки, що снували над виром минулих подій, не давали спокою: кому тепер потрібна після того, як вилито стільки жовчі на невістку, хто тепер доглядатиме, терпітиме?

Коли довідалася, що їй необхідна термінова операція, а зараз у лікарні відсутня донорська кров (бо мала рідкісну групу), не було нещаснішої від неї людини на світі.

Через кілька годин син та лікар зайшли у палату, щоб повідомити добру звістку:

- Не переживай, - заспокоїв маму, мов малечу, Роман. – Кров ми відшукали.

Запала коротка пауза, після якої від похвасталися:

- виявляється, у нашої Наді така сама крупа крові як у тебе.

Ці слова приголомшили Віру Михайлівну, все навколо перетворилося в порожнечу. І вона безсило з головою сховалася під ковдру.

За вікном дзвеніли незнайомі голоси, скрипіли шинами машини. Десь дрібно витьохкував соловей. Усе було нібито як завжди. Та коли під вечір вона розплющила очі, всередині так щось заколотило, що аж розум потьмарився.

Біля неї, примостившись на ослінчику, куняла, чи правильніше сказати, пробувала дрімати не хто інший, як її невістка.

Свекруха відчула нове головокружіння, жар у жилах. Довго не могла пригадати, як і ради чого Надя сюди потрапила. Та коли поворушила тілом, ледве стримувала себе, щоб не застогнати.

Вони дивилися дали одна на одну, не промовивши жодного слова. Але першою не витримала Надя.

- Ви вже прокинулися?

Віра Михайлівна важко дихала, а може, тільки так вдавала.

Вона не мала сил ані на переживання, ані на розмову.

- Найстрашніше, мамо, позаду, - сказала невістка і тепло усміхнулася.

На свекрушині очі набігли сльози, і вона втратила панування над собою.

Нічна п'ятьма вже огортала кімнату. Стояв був чудовий, літній вечір, з двору надходило тепло і долинав молодечий сміх. А у палаті було темно і холодно.

Пересиливши себе, Віра Михайлівна промовила крізь зуби:

- Ти що, дочко, тут робиш?

Вона вперше назвала її дочкою, і Надя так розгубилася, що не знала, чи радіти з цього приводу, чи, навпаки, чекати бурі.

Мусила увімкнути світло, аби не показати переляку. Потім пояснила добродушно:

- Доглядаю вас після операції.

Нахилилася над свекрухою і поцілувала в уста.

Віра Михайлівна вражена, стиснула губи. Раптовий спогад впав на неї наче горіх із дерева - у душі творилось щось неймовірне: "Ось як життя розпорядилося. Невістка, на яку не надіялася, тепер стала моєю рятівницею. Виходить, ми з тобою не лише одного поля ягоди, у нас б'ється однакова кров".

Вона обійняла Надю за плечі і майже у самісіньке вухо прошепотіла хрипким голосом:

- Дякую тобі за все.

- Нема за що, - відповіла молода жінка. – Богові та лікарям дякуйте. І Романові, що всіх поставив на ноги.

- Це правда, - погодилася свекруха. – Але без тебе я б не вижила. Серце ти маєш золоте...

Їй цієї миті забажалося ще багато чого сказати Наді, але не змогла.

## АНОНІМКА

Повертаючись із роботи, я майже підійшов до ліфта, коли згадав, що не заглянув до поштової скриньки. На щастя, там лежало для мене кілька газет. Я вийняв їх і почав на ходу переглядати, що пише місцева преса.

І раптом під ноги впав невеличкий аркуш паперу. Я нагнувся і прочитав текст, набраний на комп'ютері великими літерами, нібито писаний для малозрячих.

“Пане Дмитре!

Якщо ви хочете бачити свою улюблену доньку щасливою, прислухайтеся до мого попередження. Ваша Маринка перебуває в сумнівних компаніях, має дивний потяг до багатьох чоловіків, додому повертається пізно на дорогих машинах. Із приятелями, які до неї небайдужі, навіть більше - прихильні, Маринка поводить зухвало, розмову переводить у площину ділового тону, ухиляється від зустрічей. На наших очах дівчина, тобто Ваша дочка, стає сучасною міщанкою, перероджується в гордовиту панночку. Коли ви не вплинете на Маринку, для неї все може закінчитися непередбачливо, про що потім шкодуватиме. З повагою – Анонім”.

Я кілька разів прочитав записку і стало моторошно. Не так від самого змісту, як від того, що, виявляється, дружина з донькою мене обманювали. Присипали, пильність, в унісон співаючи, що Маринка має високооплачувану роботу, вечорами ходить до однієї заможної родини доглядати дитину. Обидві тішилися, що зароблені гроші в майбутньому знадобляться для її навчання в університеті. А виходить...

- Де наша Маринка? – звернувся сердито до дружини Ірини, лишень переступив поріг, навіть забувши привітатися з нею.

- Як то де? - втомленим голосом відповіла Ірина. – Де й завжди.

Мабуть, її приголомшило моє запитання. Затим, коли всівся на диван, перепитала:

- Чому це ти раптом згадав про Маринку?

- По-твоєму, я не маю права? – упевнено проказав і спідлоба глянув на дружину.

Ірина широко розкрила свої голубі, як озерця, налякані оченята, спантеличено знизала плечима. З її виразу обличчя я зрозумів, що вона хвилюється, підбирає слова.

- Авжеж маєш, - погодилася, зовсім збентежена початком нашої загостреної розмови. - Раніше ти ніколи... таким тоном не запитував про Марину.

Дружинине лице зненацька затремтіло, ніби довелося проїхати по розбитій брукувці. Підозріло змірявши мене своїм запитальним поглядом, вона пішла в наступ:

- Що сталося?

Тепер уже я здригнувся. Бо знав, про що піде мова. Відступати не мав наміру. Навпаки, хотілося якнайшвидше дізнатися те, що викликало таке занепокоєння.

Я сміливо підійшов до серванту і для впевненості налив склянку коньяку.

- Ось візьми, полюбуйся, - тицьнув дружині записку, а сам перекинув чарку і скривився.

Жінка ще здивованіше глянула на мене, мабуть, продумувала, як реагувати на несподівану обставину. Водночас подивилася на розпочату пляшку та нічого не сказала.

Пізніше заговорила жорстко, як в години бурхливого гніву:

- Анонімку в скриньку могли підкинути тільки знайомі.

Я поблажливо всміхнувся:

- Не думаю.

Чужі не знають, що ми доньку кличемо ніжно Маринка, - прояснила вона.

- Не біда самим додуматися, - тихо промовив до неї.

- Що ти маєш на увазі? - здригнулася тепер дружина.

- Заспокойся, записку міг кинути якийсь сторонній, аби налякати Маринку й нас, - міркував я.

Думати, звичайно, про таке не хотілося. Однак зараз потрібно було перебирати різні варіанти. Відтепер усе залежало від нашої кмітливості й розсудливості, як правильно зробити, не вчинивши дурниць.

- Ні, це... це, Дмитре, чортівня якась. Ти знаєш, що в

Маринки нема ніяких таємниць від мене, як, зрештою, і від тебе, - дружина намагалася говорити спокійно, стримано, але її обличчя дедалі шаленіло. - Часу в Маринки нема на такі викрутаси. Куди вона може ходити?

Не дивлячись на Ірину, я дражливо-металевим голосом реготнув:

- Гай-гай! Невже забула, що в молодості на це час знаходиться. Поглянь-но, як себе поводять її ровесниці?

У моїй уяві виникли натуральні картинки справжнього життя дочки. Ось вона десь по задвірках цілується з незнайомцем. Той обмацує, шукає в неї те, заради чого почав своє хитрувате, підле залицання. Так воно у більшості випадків буває, але, на жаль, не всі дівчата це розуміють.

Від цих припущень ще більше розтривожився й великими ковтками спорожнив чергову чарчину коньяку. В голову шохвилини лізли, мов надоїдливі мухи, вигадані мною картини, і від них навівало холодом. Відчував, що цькую себе, знешкоджую, наче міцне дерево черв'як. Але зробити нічого не міг.

- Досить! - пролунав голос Ірини. - Перестаньмо займатися самоїдством. Давай про все спитаємо Маринки.

Вона з'явилася хвилин через тридцять. Посміхнувшись, іронічно глянула в мій бік, де я самотужки допивав коньяк. Її вигляд ніби підкреслював, що Марину аж ніяк не захоплює теперішнє має заняття (пам'ятала хворі нирки), однак не вступила в перепалку, змовчала.

Ми з дружиною спостерігали, як дочка легко пурхала по кімнаті, одягаючи на себе синьо-білий халат - одночасно пультом переключала телевізійні програми. Розуміли, що зараз не найкращий час для з'ясування стосунків, але вирішили не відкладати балачку на завтра.

Як і очікували, Маринка запевнила нас, що записка - це чийсь дурний жарт і не варто на неї звертати уваги.

"Ага, тобі добре казати, - подумав. - Будеш колись мати своїх дітей, побачиш, як на кожному кроці тремтітимеш, переживатимеш за них".

- Не розумію, чому в тебе такий спокій? – grimнув на дочку.

- Справді, - підтримала мене дружина, але дуже обережно. – Подумай, може, ти когось невдало від себе відсторонила і тепер він тобі капостить.

Маринка здивовано повернулася у наш бік:

- Ви чудово знаєте, що я з усіма знаходжу контакт.

- Ну й правильно робиш, - похвалила Ірина.

- Значить у тебе недругів нема? – допитуюся.

Дочка віджартовується:

- Звідки? Я ж на вулицю не виходжу.

Мабуть, її здивувала моя підозра. Через мить приречено зітхнула:

- В усякому разі я про це не здогадуюся.

Рипнули двері. З сусідньої кімнати в'ялувато, по-ведмежому, вийшов наш шістнадцятирічний Славко. Він окинув всіх довгим проникливим поглядом і насторожено гмикнув:

- Та-ак... кажете, записочка поступила на Маринку? - і втупився в стіл, на якому лежав аркуш паперу. Але не читав, оскільки її зміст, напевно, як і нашу розмову, добре чув зі своєї кімнати.

Кілька хвилин, почарувавши над анонімкою, Славко покрутив її в руках раз, удруге. Подивився на звороті, нібито вишукував адресата, виклав свою версію про анонімний лист.

- Тут і думати нічого! - син в ці хвилини нагадував детектива, який взявся розслідувати справу і хоче уточнити кілька додаткових деталей. - Це написав якийсь Маринчин кавалер. Судить самі, записка миролюбна, люб'язна. Таке враження, що диктувала наша вчителька української мови Неля Спиридонівна. Доведеться підключити свою агентуру і ви скоро дізнаєтеся, що вас цікавить.

- Може повідомити міліцію? - зауважила під час вечері дружина.

- А що? З міркувань безпеки, мабуть, варто, - піддакнув я їй.

- Не панікуйте, - нетерпляче перервав син. - Наївні люди, гадаєте міліція кинеться на розшук анонімщика?

- Тобі взагалі нічого втручатися в цю справу, - буркнув я. - Теж мені - Джеймс Бонд!

Утім, в мене не було бажання сваритися зі Славком. Та й в інших членів сім'ї, як здалося, це не входило в плани.

Захопившись детективною авантюрою із запискою, ми ще довго сперечалися. А найголовніше - обдумували, чому саме тепер, напередодні Великодня, надійшов лист? Чи зуміємо власними силами знайти його автора? Як закінчиться історія для нашої родини, щоб не постраждало ім'я Маринки?

За кілька днів всі забули про анонімку. Навіть я, коли бачив її на столі, відчував певне полегшення. “Дякувати Богові, - думав про себе, - що нічого поганого не трапилося. Пора викинути з голови”.

Усе сталося наступного дня.

Славко повернувся зі школи і, довго не роздумуючи, сповістив:

- Із нашою Маринкою все буде гаразд. Казав, що знайду, от і знайшов.

Моє серце шалено застукотіло. Здавалось, ось-ось вистрибне з грудей. Не встиг я щось промимрити, як син додав:

- Сьогодні або завтра самі побачите автора загадкового послання.

- Та кажи вже, не тягни, - обірвав я його. - Хто він?

- Хіба не зрозуміло? – хлопчак весело зітхнув. - Наш сусід - Володька Дринчак.

- Дринчак. . . Володька? - невпевнено озвався я.

- А хіба що, - замурмотів Славко. – Він за Маринкою на край світа поповзе.

- Ти впевнений в цьому? - рішуче вигукнув, не звертаючи уваги на його глузування.

У відповідь сам показав таку ж саму записку, яка лежала в мене на столі, і я швидко переконався, що вона справжнісінький оригінал.

- Це Володьчина сестра, Надійка, принесла сьогодні

до школи, - повідомив він, ніби виправдовувався за неї. – З Володьчиного комп'ютера зняла.

Сказавши останню фразу, Славко трохи знітився. Все, чим він жив останні дні, нарешті збулося. Отож намагався зберігати максимальний спокій.

- Не-е... може бути, - тільки й вимовив я. Потім продовжив: - Ну й негідник, цей Дринчак. Таке вчинити – ледве до інфаркту не довів.

- Тату, не перебільшуй, - син дивакувато зміряв мене поглядом. – Згоден, з боку Володьки - це безглузда витівка. І не кожен на таке здатний.

І, змінивши тон, бовкнув розчулено:

- Коли від тебе відвертаються, доводиться шукати альтернативні шляхи.

- Ти звідки про це знаєш? - у мене аж перехопило подих.

- Сам же говорив, що я детектив, - пожартував Славко. - А вони про все знають.

- Що знають?

- Знають... Те, що між Маринкою і Володькою пробігла чорна кішка.

- Дякую за звістку.

- Нема за що!

- Ну, і все - таки можна було знайти іншу форму протесту, - вибухнув я з обуренням, ледве стримуючи роздратування. – Йй-бо, не розумію!

- Що не розумієш? - докинув син.

Після паузи я промовив спокійно, м'якше, ніби вголос роздумуючи:

- Для чого це було Володьці робити?

- Щоб завоювати серце нашої Маринки, - підсумував по-філософськи Славко. Перегодя із надмірною чемністю ущепив: - Ти що, тату, в молоді роки на таке не міг зважитися? Як же ти тоді завоював серце нашої матері?

Мені довелося тільки розвести руками.

## ПАРІ

### 1

Ранок уже вдосталь натрудився, коли Інна й Еля зустрілися біля хвіртки. Обидві були гарно одягнені. Може, трішки демонстрували свою жіночу розкутість, як нині прийнято, але без зайвих сороміцьких ознак.

Якусь хвильку вони стояли, остовпівши від неочікуваної зустрічі, й кожна з них зашарілася, знітилася, мовби на першому побаченні.

Привіталися. Обидві непогано знали одна одну, оскільки колись проживали разом в одному будинку.

Після короткої паузи ініціативу до спілкування проявила Інна, яка була старша від Елі на кілька літ. Вона дивилася на юнку, і згадувала, що останній раз, отак дивилася, коли тій минуло п'ятнадцять років.

Від тоді, як покинули рідний дім, Еля з сухорлявого підлітка виросла в досвідчену, ефектну дівчину. Аналізуючи слово "досвідчену", Інна неабияк захвилювалася. Одначе зараз у неї було інше на думці.

- О, як ти погарнішала, – Інна відразу застосувала трохи іронічний тон, наперед даючи зрозуміти своє ставлення до неї. – Справжня красуня.

- Дякую, - відповіла Еля трохи сумовито, видно здогадуючись, що готує їй ця розмова. Вона була спантеличена таким початком балачки. І вже намірилася скоріше драпанути звідси. Проте Інна перегородила дорогу. У Елі всередині все затерпло.

- Елю, куди ти? – сказала Інна. – Не втікай, нам є про що поговорити.

Відтак зробила кілька кроків, підійшла до неї зовсім близько:

- Скільки часу не бачилися й щоб нічого одне одному не сказати? Де таке бачено! Чи ти боїшся мене?

Щось стояло за цими словами. Та Еля не подавала виду. Лише посміхнулася, хоч то була якась конвульсивна посмішка.

Чекаючи на подальший розвиток подій, дівчина, щоб зняти



напруження, курила, перекладала сумку з плеча на плече. Очевидно обмірковувала слова Інни. Нехай у глибині душі й відчувала свою провину перед нею, але зробила вигляд, що абсолютно спокійна.

То ж коли Інна по-панібратськи взяла Елю за руку, вона її не висмикнула. Жінка зрозуміла цей жест, ніби згоджуючись, потримала хвилику-другу руку в своїх долонях.

- Прошу тебе, не хвилюйся, - промовила врівноваженим голосом, намагаючись удавати спокій та рівновагу. – Я не з тих, хто влаштовує скандали.

Еля, певно, зраділа, що бесіда набрала такого ходу, бо лише легенько почервоніла, не озвалась жодним словом.

Зате Інна не примусила себе довго чекати.

- Не для цього я приїхала сюди за тридев'ять земель, - заспокоювала, - щоб наводити свої порядки. Йдеться про інше.

## 2

Інна до дрібниць обмірковувала план задуманої нею справи. Хай там як, а вона вже не повернеться назад, це все одно нічого не змінить. Її лише непокоїла думка, як скоріше цей намір утілити в життя.

За останні роки довелося пережити цілу низку невдач. Почалися вони задовго до поїздки за кордон. На Батьківщині втратила роботу. Думала, нова влада стане з часом гарним господарем на своїй землі. На жаль, цього не сталося.

Годі було чекати звідкись милості. Позичила грошей, купила магазинчик, торгувала нехитрим крамом, але згодом на нього хтось кинув оком, й магазин силоміць забрали. По вуха загрузла в боргах, із усіх сторін напосідали позичальники. Довелося продати будинок. Чоловік махнув на все рукою, переклавши тягар вирішення проблем на неї, а сам вештався без діла. Тривало це кілька літ. Допоки не відчула, що стоїть на краю прірви. Отже, наслуховавшись оповідей про більш-менш пристойне життя у Чехії, вирішила податися туди й сама.

А що потім? Звісно, довго бідувала, бралася за будь-яку

роботу, щоб одержати бодай невеличку платню. Вибивалася з останніх сил, поки не знайшла пристойного місця.

Чого це коштувало їй, певна річ, так ніхто і не дізнається. Та Інна вірила в те, що до неї рано чи пізно обов'язково прийде удача і вона зароблятиме більше, ніж треба для прожитку. І справді, вже давненько сама надсилає гроші додому.

Все б нічого, тільки біда, що вона сама зіпсувала чоловіка. Здавалось би, банальна історія заробітчанок – завів коханок на стороні. Так ні, став запрошувати їх додому, кохатися з ними у раніше спільному з Інною ложі. Спостерігав це не раз син Василько, і затаїв злість, неприязнь на батька. Коли трішки підріс, замкнувся у собі. Знайшлися доброзичливці, надумали вимагати від Артема гроші за те, що не розкажуть дружині про його розгульне життя.

Іннині уста від лихих спогадів затряслися, в голові закрутилися суперечливі думки, коли знову зміряла поглядом Елю.

Її охопило якесь неймовірне роздратування, коли собі уявила, що оця, зовсім юна дівчина, вигинає своє тіло перед Артемом, бавиться в обіймах її ще законного чоловіка.

Давно подекували, що Еля зачатила до неї додому. А після того, як одного разу коханців застукала Іннина подружка Ліза – ті з опалу видно забули зачинити надійно двері, й побачила, чим вони займаються, стала зрозуміла мета цих візитів.

Пам'ятає, як дізналася про гріховність молоді сусідки, спочатку лютувала, плакала, коли уявляла, що Еля стрибає перед Артемом, мов маленька жабка, обкрадає її жіноче щастя. Пожурилася та й заспокоїлась. Вона з ним і раніше хтозна-як жили.

Спокою не давало тільки одне: як Еля так вміло скрутила чоловікові голову. В усякому разі, ніколи б не подумала, що привітне, сором'язливе дівчесько розставить ноги перед "дядьком Артемом". Вона знала її жадібність до грошей, розкоші, але ж має бути якась чеснота. До того ж, сусіда виросла на виду, з батьками знаємося, принаймні була певна щодо неї.

Виходить, помилилася.

Вдавала, що нічого про це не знає, хоча хитро посміхнулася і несподівано спитала:

- Ти нікуди не поспішаєш?

- Ні, - похитала головою дівчина, відчуваючи, що втрачає терпець. Чого домагається заробітчанин?

- Чудово, - підбадьорливо кивнула Інна і запропонувала пройтися на галявину неподалік колишнього дитячого майданчика.

Еля слухняно, хоча без посмішки й особливого ентузіазму, попленталася за нею.

На галявині, що раніше дивувала око квітами, у ріст людини здіймалися величезні чагарники. Тут валялося повно побитих пляшок, консервних бляшанок і всякого іншого мотлоху.

Інна, довго не чекаючи, тигрицею кинулася на співрозмовницю, яка знов закурила:

- Признайся, ти з Артемом хоч раз отримувала задоволення? Він же у цих ділах дивак, не любить удосконалюватися, – їхні погляди зустрілися. – Звичайно, багато залежить від тебе. Ти то кохаєшся з ним за гроші, мусиш не стримувати бажання.

Нарешті дівчина не витерпіла.

- Це плід вашої палкої уяви, - вибухнула вона, мов снаряд, і зайшовшись кашлем від цигаркового диму, притишено прошепотіла:

- Ви...ви не вдавайте з себе недоторкану.

- Я й не вдаю. Але зараз не про мене, – і додала, ніби намагалася вгадати її думку: - Що, правда очі коле?

- Це – чистісінька дурниця, - захищалася, як могла, юнка. – У мене є хлопець, нащо мені здався ваш чоловік.

Довго говорила Інна, не випускаючи ініціативу зі своїх рук. Навпаки, наскільки це було можливим, нав'язувала свої умови.

- Знаю, що маєш хлопця, - замислено проказала, цього разу ввічливо, але владно. – Але гроші лишні нікому не завадять.

Після останньої фрази Еля зрозуміла, що Артемова дружина

перевірила всі подробиці її життя, була в курсі найголовніших любовних справ. Так що не варто розігрувати комедію, ліпше признатись. Уперше вона осміліла.

- Це правда, що я кохалася з вашим чоловіком. У Артема чимало є жінок. Він навіть ходить з ними по ресторанах, барах. Мене, правда, не запрошував. Навколо нього бігають майже одні шльондри. – І, мовби спам'ятавшись, що належить теж до їхнього прошарку, зітхнула: - А самому вже перевалило за тридцять.

- Тридцять два, - уточнила Інна.

- Ну, буде, - і, вагаючись – говорити чи ні, - дівчина неохоче видихнула: - Артем обіцяв у свій день народження повести мене в ресторан.

- Якщо матиме за що, - зірвалось у дружини. – Коли відверто, заради грошей я й зважилася на цей крок. – Еля з великим зусиллям заявила: - Більше такого не повториться.

- Оце так! – з відчаєм зойкнула жінка, і тим змусила її здригнутись. - Ти ще скажи, що переїдеш на нову квартиру. Тоді Артем взагалі захиріє.

- Заждіть, а ви? – непевно спитала Еля.

Інна сахнулася:

- Я? То давно прочитана книга. Він мені потрібен заради Василька.

І за мить:

- А тепер приїхала, бо мати занедужала. Ось, що нас Елю тримає на світі.

Дівчина нічого не відповіла. Власне й сама добре знає, хоча мати в неї спилася, розлучилася з батьком. Вірніше – він її покинув. Але все одно – мама...

### 3

Знявши окуляри, Інна вирішила роззутися, скинути небесного кольору жакетку. Їй не терпілось вдатися до останнього свого удару. Вона ввійшла в азарт, як той гравець, що домігся бажаної перемоги й неголосно, але виразно промовила:

- Слухай, Елю, тут у мене визрів один задум, – Інна проясніла.  
– Ми з тобою укладемо парі. Не перебивай, дай поясню.

Дівчина не озвалася ні словом. Щоправда, на її личку промайнула легка тінь зацікавленості.

- Так ось, - продовжила старша сусідка. – Ти приглядаєш за Артемом, тобто моїм чоловіком, – на цих словах вона замкнулася. – Я маю на увазі робиш те, що робила досі, – знову стихла, мабуть зрозуміла, що не те лягнула. – Словом, хочу, щоб він не волочився, а сидів удома. Займався більше Васильком. А коли вже дуже закортить до жінки – ти поруч будеш. Звісно, матимеш від мене щомісячну платню.

Вона одразу сягнула рукою до внутрішньої кишені сумочки. Вийняла портмоне з крокодилячої шкіри. Відрахувала триста доларів і без зайвої церемонії подала Елі.

- Бери, це, так би мовити, аванс, - наголосила. – Бери, не соромся, матимеш на своє навчання.

- Ви... ви божевільна, - вигукнула дівчина з усіх сил, не чекаючи такої спокусливої розв'язки. – За кого вважаєте власного чоловіка?

- Та не хвилюйся так, – з лукавою посмішкою відповіла Інна. – Усе буде добре. По очах бачу, що то говорить твоє самолюбство, а не турбота про Артема. Добре знаєш, не вартий той курвар цього.

- Не розумію я вас! – пробурмотіла Еля, а сама тішилася, що відтепер її робота буде легалізована, за неї платитиме як одна, так і друга сторона. – Я не розумію, що маю робити?

- Справді, - перепитала з насолодою жінка. – Я наймаю тебе на роботу до свого чоловіка. Заодно прошу на правах матері, щоб ти не цуралася мого Василька, можливо, допомагала, радила йому чимось.

-Вицесерйозно?–враженопрогуділамолодаспіврозмовниця, що ніяк не могла позбутися думок про те, що буває, витворює життя з людиною: шукаєш гроші на навчання, а вони самі йдуть у руки.

Інна глянула на годинник:

- Цілком серйозно, Елю, – вона встала, по-дружньому потисла їй руку. – Вибач, що забрала в тебе чимало часу.

І вже тихо:

- Я до Артема не повернуся. А сина зараз вивезти, на жаль, не можу. Отож мушу терпіти його чоловічі витівки.

У небі високо стояло сонце. Час квапно нагадував Інні, що вона занадто розбалакалась.

Цієї миті їй хотілося одного – не бачити нікого, не думати ні про що. Зачинитися вдома, поплакати, потім потягнутися, мов кішка, що зробила своє діло, й спокійнісінько їхати назад до Чехії. Забути про приховані людські інстинкти, не згадувати, що вона двадцятивосьмирічна, налита соком, жінка, а просто терпляче чекати, коли якийсь молодий чи літній чех закрутить з нею флірт. Хоча й від більшого не відмовилася б.

Дивно, полегшало, відчула приплив енергії, ніби здійснила вдалу фінансову операцію. А не уклала це принизливе парі.

Прощаючись, на всяк випадок не втерпіла:

- Не передумала, Елю?

Та нічого не сказала. Лише поклала гроші до свого гаманця. Так і розійшлися.

x x x

Інна ще кілька років приїздила додому, а недавно забрала до себе Василька. Ліза розповідала, начебто подружка вийшла заміж за багатого вдівця.

Еля завдяки сусідчиним грошенятам нарешті закінчила університет, щоправда, не може влаштуватися на роботу. За словами тієї ж Лізки, напрошується до Інни у Чехію. Із заміжжям не поспішає. Не хоче повторити близьку її серцю долю.

Тільки Артемове життя, як і його чоловіча гідність, котиться, наче м'яч, не відаючи, де приземлиться на нічку. До того, здається, чоловік давно призвичаївся. Одна біда – тепер на нього мало хто звертає увагу.

## Срібна брошка

### 1

Аби тоді Анжела знала, які неприємності їй готує той роковий від'їзд, вона би нізачо не пустилася в мандри. Адже їй жилося, як у Бога за пазухою, незважаючи, що мешкала з чоловіком, а віднедавна й з маленьким синочком, що кілька тижнів тому народився на світ, у своїй гуртожитській кімнаті. І треба було так круто змінити свою долю.

Почалося, здавалося, з банального. Анжелу, як і більшість молодих матерів-приятельок мучило сумління: чи залишатися з дітьми тут, у смердючому й холодному приміщенні, прибирати, куховарити, тягти на своїх плечах господарство, чи, можливо, на певний час податися до батьків.

Анжеліні мама й тато жили майже прямисінько на березі Чорного моря, де, власне, колись минуло і її дитинство. Отож, думала вона, Дмитрик почуватиметься там, ніби в раю: чисте повітря, тепло, морська вода сприятимуть його швидкому росту. Дивись, до літа стане справжнім козаком.

Розмірковуючи над своїм замислом, пригадала мамине побажання: “Лишень з'явиться малюк – гайда удвох до мене. Побудете до року, а там видно буде”.

Найдужче переживала, як Орест поставиться до її задуму. Але чоловік, на диво, не перечив, здавалося, тільки й чекав цієї миті. Таким вона його ніколи не бачила й від того передчувала щось зле.

- Анжело... Анжело! – жваво промовив він. – Ти, просто молодчина! Справді, навіщо мучитися вам, коли є можливість пожити спокійно, набратись здоров'я й сил? Можеш не сумніватися, я на літо теж приїду. Сама бачиш, нині у мене немає підходящої роботи, доводиться ночами відпрацьовувати таксуванням.

Почувши таке, Анжела трохи знітилася, щоправда, вже не відчувала, як раніше, гострого сум'яття. І це додало їй впевненості.

- От і добре, - сказала довірливо, - я рада, що ти мене розумієш.

У ту хвилину Орест підійшов до неї, пригорнув до себе, поцілував.

- Чи ж я не хочу добра своєму синові й дружині?

- Авжеж, - погодилася вона, заспокоюючи чоловіка поцілунками.

Довго радились, що брати в дорогу, коли краще їхати, але спокою в Анжели не було. Вона вже й тітці похвалилася, що Орест виявився мудрим чоловіком, охоче підтримав задумане нею, майже щовечора утішає її.

А тітка замість того, щоб порадіти, заходилася докоряти:

- Хіба можна одного чоловіка залишати в гуртожитку? А якщо котрась кине на нього оком? Що, він не такий як усі? З іншого тіста зроблений?.. Тобі, звісно, видніше.

Помовчала, потім розгнівалася:

- І в кого ти така дурепа, вдалася?

- Я люблю його, а він мене – ви можете це зрозуміти? – накинулася на тьотю племінниця.

- Тьху!.. - тітка ще більше розлютилася, але прикусила язика.

А щаслива Анжела, наступного дня після розмови разом із синочком рушила в дорогу.

### 2

Через півроку, повернувшись назад у рідне гніздечко, вона раділа, що все так добре обійшлося.

Мовчки розклала речі. Окремо виставила гостинця для Ореста, й одразу запримітила на столі: великий букет квітів. - Уважний чоловік, за клопотами не забув про мене, - подумала, а сама вирішила, поки він прийде зі зміни, приготувати йому щось смачненьке.

Анжела пройшлася кімнатою, оглянувши, що в ній змінилося. Спостережлива дружина була зачарована тим, як Орест вдало і винахідливо зробив ремонт: розширив помешкання за рахунок кухні і ванної, не поскупився замінити двері, утеплити балкон. І жінка мліла, мовби від теплого сонячного проміння, дивувалася

побаченим. Перед її очима постала якась особлива, зовсім інша кімната, що геть змінилася після капітального ремонту.

Здивуванню не було меж. Хтось інший, оглянувши цей скромний куточок, можливо б не оцінив чоловічу майстерність, та тільки не вона. Анжела щиро раділа, що справді потрапила у казковий рай. “От до чого тягнулися руки Ореста, коли відвідував нас у Криму”, - тішилася дружина, згадуючи його короткотермінові гостини. Він, сердечний, готував їй сюрприз. А вона тоді зовсім розходилася, мовляв, став чужий, охолонув до неї.

Значить, дарма мучила себе і його.

Почувалася винною перед чоловіком. Тому подумала і вирішила, що ніколи не буде злостивою, намагатиметься берегти любов і ніжність до нього.

Хай би швидше вже Орест прийшов, Анжела першою розпалить його вогонь, потягне в ліжку. Сам її не впізнає: де поділася сором'язливість і розгубленість. Уявляла, як засипатиме коханого пестощами, а він буде гладити і пестити її тіло...

Анжела крокувала кімнатою туди-сюди, прислухалася, чи не повертається чоловік з роботи. Раптом згадала, що зібралася готувати вечерю. Тож кинулась до шафи шукати свій одяг. Та хоч як вглядалася, ніяк не могла знайти улюбленого халатика. А тут якраз на очі потрапила новенька сукенка.

“Не встиг, мабуть, приховати”.

Врешті не витримала: взяла одягла. Почала роздивлятися срібну брошку, яка заблищала, мов дзеркальце в неї на грудях. На неї нахлинуло таке відчуття, від якого Анжела під мугикання веселої мелодії аж крутнулася кілька разів по кімнаті.

Із кожною хвилиною ставало все веселіше. Вона пританцьовувала перед дзеркалом і сяяла від щастя, що не могла любитися собою. В якийсь момент Анжела засунула руку в кишеню, а звідти випав невеликий папірець. “Як він тут опинився? Цікаво, що на ньому написано? Може, його Орест вклав, щоб ще більше утішити заклопотану дружину,” – думала.

Сміливо розгорнула записку і сьйнула очима по написаному.

“Дякую тобі за обновку, Оресте. Ти в мене найкращий коханець у світі. Як добре, що твоя мимра не заважає нам робити те, чого так бажаємо... Я ніколи не думала, що після свого Василя буде так класно. Гадала, мужчини всі однакові, але помилилася. Хай би він усе життя сидів у тій Італії, висилав гроші, а ми тут не пропадемо, правда? Навіть, коли знову повернеться твоя мимра, я сподіваюся, ти не забудеш до мене дорогу. Мої груди, на яких тобі солодко спати і вся я, належимо тільки тобі одному. Твоя Ясочка”.

Обличчя Анжели спалахнуло, серце закалатало, захиталася підлога. Вона заплакала, зарюмсає і Дмитрик, видно, хотів їсти. Жінка місця собі не знаходила: не знала, як вчинити. І нарешті зважилася.

Схопивши синопку на руки, в чому ходила по кімнаті, вибігла на вулицю.

Сіли в таксі, поїхали до тітки. Вона одразу ж згадала про застереження маминої сестри тьоті Олі. В скроні щосили вдарила кров, ще дужче защеміло серце. Стало сумно і соромно. Від хвилювання тремтіла, мов від холоду.

### 3

Тітка зустріла трохи здивовано, загадково посміхнувшись. А потім чомусь жалісливо обняла племінницю, взяла з її рук Дмитрика, запросила у світлицю. Згодом отямилася: “Чого ж це ви одні, де Орест?”.

Анжела зайшлася відчайдушним плачем. Тьотя Оля відразу зметикувала в чому справа і не розпитувала родичку ні про що, поки та першою не виявить бажання розповісти.

Виділила для прибулих окрему кімнату. Анжела, хоч і відмовлялася, поспала на широкому, як футбольне поле, ліжку, бо тітка переконала: “Удвох будете спати, ніби королі”. А сама подалася готувати гостям вечерю.

Тільки тепер, стримуючи спалах гніву, вона гримнула вголос:

- Так от куди поспішав твій Орест, коли я його не раз кликала до себе?

Племінниця іще сильніше розридалась.

- Не смій рюмсати при дитині! – насварила тьотя. – Сама винна, я тебе попереджала.

Ангела, схлипуючи, замахала кулаками, потім затулила обличчя:

- Орест же такий був добрий. Щодня до мене телефонував, ремонт у кімнаті зробив. Це вона, курва, навішалася на нього, а він вуха опустил ...

- Розкажуй сон рябої кобили. Всі вони опускають вуха, поки хтось не заманить у ліжку.

- Що мені тепер робити? – розвезла по щоці дрібну сльозу молодичка. – Невже розлучитися?

- Ну, нащо ж так, – повчала тітка. – Не показуй, що ти знаєш про його залицання. Може, то це в нього просто чоловіче захоплення.

- Хіба можна так? Я не стерплю... Не знаю, що я їм зроблю. Особливо тій лярві.

І як же Ангелі було гірко і боляче, коли рідна тітка роздратовано крикнула:

- Заради дитини, заради збереження сім'ї мусиш усе стерпіти. Навіть, як то кажуть, не гріх показати чоловікові, на що ти здатна у ліжку.

- Ні, ні, – голос у Ангели затремтів, – ніколи цього не буде.

- Ангело, отямся, - мовила рішуче тьотя. - Інакше весь вік житимеш одна. Розлучитися, дитино, діло не хитре. А от знайти собі пару...

Тітка Оля знала про що говорила. Вона ніколи не була одружена.

Після її слів Ангела, здається, трохи заспокоїлася.

## НЕДОПИТЕ ВИНО

### 1

До нашої лікарні на роботу майже не потрапляли за направленнями. Здебільшого фахівців приймали за вказівкою «зверху», або вони влаштовувалися за гроші. Отож усі здивувалися, коли побачили нетутешнього лікаря, який приперся десь здалеку. Мало того, невідомо, як з'явився, та найголовніше – новачок одразу ж обійняв посаду гінеколога.

Не знаю, чому чолові'яга зважився на жіночу спеціальність, але віддавав їй усі сили й знання. Цілими днями веретеном крутився біля слабкої статі, рідко визираючи зі свого кабінету.

Звали його Гориком. Був він міцний, статечної статури, з дужими, наче батожища, руками. Мав від роду не більше сорока літ. Ходив чоловік швидко, з гордовито піднятою головою. І пильно зиркав карими очима наліво-направо, ніби когось вишукував. Згодом я зрозумів, кого так пронизливо накривав своїм орлиним поглядом новий колега. Але то сталося пізніше.

На роботі й поза роботою в Горика, як і слід було очікувати, з'явилося багато знайомих жінок. Він із готовністю приймав усіх без винятку, а вони частенько дивилися на нього, наче на святого, довіряючи свої таємниці.

Треба сказати, лікар також час від часу із подвоєним, навіть потроєним інтересом придивлявся на чудових, вродливих молодичь, оскільки був вільним птахом. Горіку це, мабуть, додавало стимулу на життєвій дорозі, бо тільки-но котрась із них западала в душу, втішався, аж іскри сипалися з жінки.

Одного разу я його відверто запитав:

- Чого це хворі у тебе так охкають?

- Я не помічав, - раптом насторожився він. – Невже чути до тебе?

Уже після роботи, коли сиділи навпроти і пили принесений кимось дешевий коньяк, я знову повернувся до тієї теми:

- Треба лікувати жінок безболісно, щоб не кричали.

- Намагаюся, та не завжди виходить, - вдоволено резюмував колега, і в його очах забігали бісики.

Ледве Горик це промовив, у мене урвався терпець:

- Не повірю, що ти з ними не кохаєшся?

- Ти, здається, не за того мене маєш! – зметикував співрозмовник. – Я – лікар, а не залицяльник.

- Але ще можна поєднати, - зіронізував я.

- Чого це ти так сполохався?

Виникла пауза. Після декількох випитих чарочок з Гориком приключилася дивна ейфорія. І він азартно почав розповідати, як пацієнтки самі його провокують на близькі стосунки.

- Жінки – загадкові істоти, - переконував колега. - Закінчивши лікування, буває, дуріють, ніби молоді кобилиці. Ще й насміхаються: скільки того життя!

- А ти?

- З такими по-іншому не можна. Треба, чоловіче, на них дивитися простіше.

Допоки балакали, до нього кілька разів напрошувалися молоді, ефектні панночки. А він подавав їм знак, що, мовляв, почекайте, своє надолужите.

До мене інше цвірінькав:

- Ану їх. У мене сьогодні вихідний.

## 2

У лікарні колег-жінок цікавило одне: коли Горик покладе на якусь оком? І чи скоро це станеться? Особливо турбувало це медсестру Таю, яка працювала з ним поруч:

- Невже вам не кортить одружитись?

- Дякую, я там уже побував, - здригався він, з цікавістю розглядаючи дівчину.

- Що, розчарувалися? – не відставала медсестра.

- Не без того.

- Шкода, такий чоловік пропадає.

- Не пропадає, а відпочиває, - поправляв Горик.

За день-два між ними зародився нехитрий романчик,

який, на диво, тривав недовго. Але це не завадило йому професійним поглядом завважити, що в момент любовощів Таї не вистачає повітря. Розгомонілися, і жінка повідомила, що має вроджений порок серця, перебуває на диспансерному обліку.

«Не вистачало, аби ця молодичка піді мною врізала дуба», - подумав і кинувся з кабінету. Біля дверей його силоміць перепинила Тая, виправдовуючись, що він спрощено зрозумів: «Я кого завгодно переплуну». Та обачливий залицяльник задумався. Не важко здогадатися, що після того не хотілося з нею навіть балачку про кохання заводити.

Минув місяць, а, може, менше. Горика дедалі більше приваблювала до себе офтальмолог Дуся – донька головного лікаря, і він десь подумував, чи не час кинути якір біля її берега. Однак, коли Тая довела інформацію до Петра Миколайовича – Дусяного батька – той аж підскочив зі злості:

- Залиш, старий ловеласе, мою єдину дочку в спокої. – Інакше я зітру тебе в порошок.

Дуся кілька разів навідувалася до гінеколога в кабінет, вмовляла Горика, переконувала, що без нього не уявляє життя, проте він зважив на просьбу батька-начальника – не став більше зустрічатися з нею.

## 3

Якось я перестрів його в коридорі і почав умовляти зробити для мене послугу: обстежити мою сусідку.

- А ти сам не можеш? – не без іронії відреагував Горик.

- Це по твоїй частині, - не вгамовувався я. - Прийми, вона тобі віддячить.

Горик засміявся:

- Ну, ти даєш! Я з жінками приятелів тримаюся відсторонено.

- Ольга - всього-на-всього знайома, і не більше, - переконував його. - Так що вона у твоїх руках.

- Будемо лікуватися, – коротко пояснив Горик жінці, коли

ми зайшли в кабінет.

- Мене оглядатиме мужчина? – жахнулася Ольга і зі злістю зиркнула у мій бік.

Ми холодно між собою презирнулися. І я кулею вилетів із кабінету.

- Не мужчина, а лікар, - зробив уточнення Горик. – Прошу роздягатися і сідати в крісло.

Ольга тим часом показувала свою наївність.

- Для чого? – зірвалося з її вуст, правда, пізніше зрозуміла, що ляпнула не те, почала роздягатися.

- Мені треба вас оглянути, - галантно відповів Горик, роздивляючись високий бюст незнайомки. – Не забудьте скинути і трусики, я ж не горло обстежуватиму.

Коли Ольга роздяглася, несподівано вичавила з себе:

- Якби знала, що гінеколог чоловік, ніколи б не погодилася я на лікування.

- Дарма, - коротко випалив він.

За кілька хвилин жінка, боячись розсердити лікаря, слухняно випросталася в кріслі. Їй стало моторошно, однак цього не виказувала. Вона сороміцьки лежала і винувато кліпала тонкими бруньками повік. Здавалася якоюсь мірою смішною і нібито, цю справу доводиться робити вперше.

Перемовляючись, Горик, певна річ, говорив з нею про те, що варто пройти повний курс лікування, роз'яснював, які додаткові процедури слід виконувати вдома, оскільки запалення призводить до серйозних наслідків.

- Ви маєте на увазі безплідність? – збентежилася Ольга.

- Коли не лікуватися, то все може бути, - почула у відповідь.

- Це ж треба так запустити хворобу, - аж тіпнулася вона.

- Не хвилюйтесь, поки що нема нічого страшного, - заспокоїв Горик.

#### 4

Другого дня Ольга прийшла без боязкості. Де й ділася її скутість, сама рушила у крісло, вдячно усміхнулася:

- Сьогодні я вже не така напружена.

- Побачимо, - не залишився в боргу лікар.

Не кажучи ані слова, вона легесенько торкнулася його руки. Її пальці зопалу здригнулися і Ольга заплющила очі. Горик із запізненням, не вірячи удачі, пройшовся рукою по делікатній жіночій зоні.

Насамкінець блискавично оцінив хотіння пацієнтки і подумки став міркувати, що він припав їй до душі. Хоча жіночих очей не міг бачити, але по тремтінню Ольжиного тіла чітко відчував, що нуртувало всередині. Та поки роздумував, жінка підхопилася на свої стрункі й розкидисті ноги, хвацько зіскочила з крісла.

- Цього разу я зовсім не відчула болю, - притулилася грайливим сексуальним тілом до нього.

- Це не боляче, - вкотре заспокоював її. – Я намагаюся робити все обережно, щоб не спричинити незручності пацієнткам.

- А чи не пора нам перейти на «ти»? – украдливо запитала Ольга.

«Вона, схоже, набивається на інтим», - прикинув Горик.

- Ну, зрозуміло. Давно пора, - погодився він.

Утім їхня розмова раптово перервалася, тому що Тая скомандувала закруглятися, у коридорі зібралася черга. Звісно, медсестра почула, що пахне смаженим і налетіла з наскоку, мов вітер на дерева, вимістивши на них свої ревності.

Ольга з жалем відповіла:

- Нас уже підганяють. А я думала пригостити тебе чудовим вином.

- Почекають, куди їм поспішати, - долинув до неї різкий вигук Горика. він без вагань осушив склянку, приказуючи: «Вино справді ніжне, як і його господиня. Шкода, не можу повторити».

- Доп'єш після роботи, - звеліла рішуче. – Хто залишає недопите вино?

Розпаленій від вина, Горик, заповзятливо потирав щоку:



- Що з тобою, Ольго?

А вона тихесенько, майже йому на вухо, розповірилася:

- Мені не можна. Лікар не велить.

- Трішки можна, - усміхнувся він. – Воно нікому не зашкодить.

- Тоді до наступної зустрічі, - уже зовсім тонко натякнула, демонструючи вигнуті сідниці.

Горик провів її до порога і на прощання, як це практикував завжди, обняв Ольгу, а сам рушив назад. Жінка зарум'янилася, любовно глянула йому вслід.

Із тих пір вони з нетерпінням чекали кожної зустрічі. У їхніх взаєминах, що тривали більше місяця, ховалось щось бентежне, невидиме, котре додавало їм обом снаги. Незважаючи на те, що Горик усім серцем любив вільне життя і ніяк не міг збагнути, як це можна віддатися одній жінці, тепер дедалі менше шукав причин для своїх колишніх нарікань.

«Що за чортівня відбувається зі мною?» - проганяв химерні думки чоловік. А в самого доймала радісна бентежність, коли згадував про Ольгу. І з собою нічого не міг вдіяти.

Ще кілька днів Гарик переймався стражданням, серце випромінювало тривогу, однак після цього не ставало легше. Все частіше думками переносився до знайомої, напружував пам'ять, аби пригадати щось нове з тих зустрічей.

Незрозумілий душевний стан переживала й Ольга. Нею заволоділо несподіване прагнення кинутися в обійми Горика і перебувати в такій близькості якомога довше. До цього немолоду жінку спонукало, не в останню чергу, наближення критичного моменту в житті. Адже вона досі не обзавелася сім'єю, і невідомо скільки доведеться чекати.

Їй здалося, що нинішній флірт із лікарем може поліпшити душевний стан. Зрештою, стане тим рятівним колом, за яке варто вхопитися, спробувати розвернути своє життя на сто вісімдесят градусів.

Незчувшись, коли наступив останній день лікування, Гарик із трепетним хвилюванням, як і за першої зустрічі, приязно привітався біля дверей, полестив поглядом Оліне

усміхнене обличчя. Щоправда, зараз вони залишилися удвох (Тая поїхала на склад за медикаментами, а біля кабінету не було жодної душі), і лікар вдався до ризикованих дій, зачинив двері на крючок.

Сам, дивлячись проникливо в очі небайдужої пацієнтки, впевнено мовив:

- Тепер ніхто не заважатиме.

Вона вдячно глянула на нього і все сприйняла належним чином, ніби дала зрозуміти, що вже давно треба було піти на такий крок.

Розмова між ними вийшла простою й ясною, наче погожий день.

- Як ти себе відчуваєш? – коротко кинув Горик, ловлячи на собі її закоханий погляд.

- Чудово! – вигукнула вона. – Дякую тобі за все.

Горик розвів руками:

- Немає за що. Ти виявилася дуже сумлінною пацієнткою, яка старанно виконувала настанови лікаря.

- А хто мене до цього спокусив?

Жінка довірливо торкнулася чоловікової щоки, і від її дотику він відчув, як мозок збунтувався, голова пішла обертом. Враз перед його очима замоталися великі викохані стегна, далі Ольга показала «те», що так пристрасно доглядав, огортав турботою кілька тижнів. Горик обійняв жінку за стан, пригорнув до себе. Потім рвучко розстебнув штани і тіло його злилося з її тілом.

Ольга несподівано підняла голову:

- Це теж входить у програмне лікування?

Ці прозаїчні слова вимовила з винятковою насолодою, мовби запитувала, чи буде продовження.

- Хочеш, буде щодня, - випалив із несподіваним заповзяттям, зумисне натискуючи на слові «хочеш».

-Д-дуже... Не зупиняйся, будь ласка, - простогнала, важко дихаючи.

У цей час, тамуючи в собі фізичну напругу, Горик тихо проказав:

- Якби знав, що тобі так добре, почав би цю справу раніше.

- Не знаю, чому я так легко довірилася, - озвалася, почервонівши. – Мабуть, лікування подіяло.

- Ти хочеш сказати, що не проти наших зустрічей? – він ще раз торкнувся її губ.

- Там побачимо, - відповіла заінтриговано.

Після такою втішної «процедури» Ольга частенько навідувалася в гінекологічний кабінет. Прийде, голову просуне у двері, зиркне, що Таї немає, крокує прямісінько до крісла.

- Може, зробимо обстеження? – лунає над Гориком знайомий голос.

Подумала, і не чекаючи відповіді, зважилася доповнити тим, що мучило, не давало спокою:

- Що вийшло з того лікування?

- І що? – глянув на неї.

- Я не можу без тебе, - не вгавала, пригортаючись сильніше до чоловічого тіла.

І, забувши про все на світі, починала збуджувати господаря, зриваючи з себе одяг, не соромилась демонструвати гнучке смагляве тіло.

Іншим разом Горик упадав коло неї. Не раз дякував коли стрічав мене, що я йому мимоволі підсунув темпераментну молодичку. Намагаючись не думати про інших коханок, він тепер всю увагу зосередив на Ользі. Що й говорити, від однієї лише думки про неї колега напружувався, наче спортсмен на біговій доріжці. І благально дякував за можливість відчути себе знову справжнім чоловіком.

## 5

Зустрічі лікаря й колишньої пацієнтки тривали, поки їх не викрила ревнива Тая. Все, що сталося потім, не могло приснитись навіть у дурному сні. Медсестра не скупилася на образи, легковажні посмішки, як і на ненависть, що почалася

у колективі з її ж таки благословення проти гінеколога.

Вона раділа, ніби наївне дівчисько, яке спіймало знайомих людей на збитках. Тая справді зловила їх у відповідальні хвилини пристрастей, коли Ольга і Горик, забувши про пересторогу, перебували на піку найгарячішого кохання.

Горик узявся рятувати становище, запевнив Петра Миколайовича, що в нього до цієї жінки великі почуття і вони скоро одружаться.

Головний лікар, видно було, не вірив жодному його слову.

- Ви б на кожній жінці женились, - змірявши з голови до п'ят підлеглого, маючи на увазі його колишні залицяння до власної дочки. – Я не дозволю вам робити з лікарні дім розпусти. Давайте розійдемося по хорошому, пишіть заяву за власним бажанням, і я тут же її підпишу.

- А коли я не напишу? – звереснув гінеколог до шефа.

- Тоді, - запнувся головлікар, - тоді я дам хід цій справі. Обезславлю вас на ціле місто.

- Чому?

- Тому що ви бабій першої гільдії, - додав перегодом Петро Миколайович. – Коли вас не зупинити, ви перепаскудите увесь медперсонал.

- Та що ви таке кажете, - скривився Горик.

- Якщо ви хочете, можу написати письмове зобов'язання, що зі своїми колежанками ніколи не стану крутити шури-мури .

- Це не міняє справи, - пояснив головлікар. – Ви дуже далеко зайшли. І я мушу вжити рішучих заходів.

Не озираючись на Горика він важко зітхнув:

- Не треба було заводити романчик із Тасю. Вона – двоюрідна сестра нашого начальника управління. Так що Сидір Омелянович про вас наслуханий.

Горик не знав, що на те відповісти, ледве проковтнув слину. А шеф кричав і розганяв тишу:

- Це ж треба додуматись – кохатись із пацієнткою в гінекологічному кріслі!

- Таке може трапитись із кожним.

- Не меліть дурниць. Голова у мужика для чого?

- Тоді забуваєш, що вона у тебе на плечах, - пролепетів підлеглий.

Петро Миколайович сумно всміхнувся. Аби хоч трохи заспокоїти Гортка, почав втішати:

- Я вас розумію. Сам не без гріха. Але посудіть, справа набрала розголосу. Єдиний вихід – піти без скандалу. Причому якнайшвидше, і забратися звідси далеко, щоб не дотяглися руки Сидора Омеляновича.

- Виїхати? – розгублено перепитав Горек. – Це неможливо. А Ольга, що вона подумає?

- Забирайте її із собою, - відповів стиснено головний лікар, – звичайно, якщо кохаєте... Таких там теж знайдете. Повірте старому козацюрі.

Горик згадував Ольгу, згадував те, як вони познайомились, як колись пили і так не допили вино. Звісно, не міг призабути останньої зустрічі, коли їх застукали, а вона, підхопившись, прошепотіла захищаючи: «Тут його вини нема».

- Добре. Бачу, ви мене переконали, отож я піду за власним бажанням.

Він скоренько написав заяву і подав Петру Миколайовичу.

Більше я з Гориком не зустрічався. Ольга питала мене, куди він виїхав, сама розшукувала, але марно. Переповнена смутком, жінка замкнулась у собі і майже не виходила на люди.

Так вони безглуздо розсталися...

## 6

А роки бігли, наче вода у Дністрі. Життя неухильно просувалося вперед, і ми не зогледілися, як повиростали діти, як потихенько наближались до того етапу, коли доведеться покинути роботу й згадувати своє минуле.

Я допрацьовував останні перед пенсією місяці й думав, що робитиму сам, коли одного разу влетіла до оселі дочка і випалила:

- Мамо й тату, я виходжу заміж.

Для нас це була приємна несподіванка. Ми з дружиною і раніше здогадувалися, що за Валею упадає Ольжин син, і рано чи пізно вони зійдуться. Однак не гадали, що це станеться так покwapом. Виявилося, молодята поспішали, бо Горик (так Ольга назвала хлоп'я в честь блудного батька), здобувши фах лікаря, отримав направлення на роботу в одну з клінік східної України.

Звичайно, ми раділи за вибір доньки. Ще б пак! Знали Горика відтоді, як він з'явився на світ. Ольга завжди була терплячою і лагідною до сина, і, напевно, тільки вона вперше збагнула, що з нього вийде здібний лікар. Мабуть, гени зробили свою справу, хлопчисько пішов увесь у татуся. Жінка, щоправда, неохоче розповідала йому про Горика старшого, завжди відчувала якесь сум'яття, чогось вичікувала.

А що мала розповідати? Що той виявився боягузом і полишив її напризволяще. Ользі справді було нелегко. Доводилося працювати на кількох роботах, щоб заробити більш-менш пристойні гроші, мати змогу поставити сина на ноги.

Пам'ятаю, як вона раділа, коли ми з дружиною подарували хлопчикові велосипед, ледь не заплакала. Взагалі, сусідка тягнулась до нас, а ми до неї. Завжди повторювала, що нічого б не хотіла, лише б поріднитися з нашою сім'єю.

Я ствердно кивав головою і часто допомагав їй у домашніх клопотах. Моя дружина й Ольга приятельювали, знаходили між собою багато спільного. За весь час нашого знайомства ми ні разу навіть натяком не висловили зневагу до Горика, що росте безбатченком. Навпаки, любили його, наче свою рідну дитину.

Для Ольги це була неабияка моральна підтримка. Особливо вона цінувала те, що ми ніколи не згадували про її роман із лікарем-гінекологом, не лізли в душу з різними повчаннями. Іноді навіть обрубували язикатих лікарів, котрі через нудьгу пробували копирсатися в чужому житті.

Отож, перебираючи у пам'яті значущі для мене події, я намагався пригадати, коли зародилося у Валі до Горика кохання, як дочка порушила мовчанку:

- Ви що, проти нашого одруження?

- Які дурниці! – відказала дружина, позираючи на мене. – Це нас із несподіванки щось на мить заціпило, але здається минуло.

- Справді, все добре, ви найчудовіша пара у світі, - підтримав я половину і по-змовницькому штовхнув під бік.

- Ну, слава Богу, а то я невтішне подумала, - бентежилася дочка.

Я пригорнув її до себе.

- Скажи, ти оце з ним теж поїдеш?

Моє запитання здивувало Валю, однак вона не знітилася, прорекла:

- Хіба можна молодого чоловіка пускати одного?

Дружина ледь помітно всміхнулася, доччина відповідь їй сподобалась.

- Ти мудро поступаєш, - похвалила. – Чоловік без жінки дичавіє.

Повернувшись до мене обличчям, вона чекала, що я можу сказати.

Передчуття її не підвело. Мені справді хотілося багато чого дізнатися та боявся розсердити доньку, хоч запитання були цілком реалістичні: де вони житимуть, що робитиме, як народиться дитина, і чи є гарантія знайти роботу за фахом?

- Мені подобається, що ти мислиш, як справжня жінка, - похвалив я, дивлячись на двері.

Валя якусь мить ніби осмислювала сказане, відтак зауважила:

- Не журіться, все буде гаразд. Горик розповідав, що він там непогано себе зарекомендував під час стажування і до нього дуже приязно ставиться головний лікар. Навіть помешкання пообіцяв.

- Дивно, невже у нас є ще такі керівники? – реагував на її повідомлення, тамуючи радість.

- Та чого ж, - не погоджувалася зі мною дружина. – Чоловік побачив, що хлопець серйозний, на своєму місці, от і турбується.

- Ну й добре, - погодився я. – Значить не перевелися в Україні розуміючі люди. Самі ж бо були молоді.

Від тих слів Валя ще більше розговорилася. Здавалося, вони її надто вразили. А може, просто раділа за майбутнього чоловіка, який припав до душі чужій людині. Вона не могла стриматись, а тому продовжувала переповідати, що знала.

- Можливо, головний лікар піклується про Горика, - додала розсудливіше, - що сам колись працював у нас. І вважає його за свого земляка.

Тільки-но я хотів уточнити одну деталь, але тут навідався Горик. Поки молодята щось шепотіли, жартували, цілувалися, мені чомусь із голови не ліз далекий колега, який раніше жив у нашому місті. А що, коли ми раптом знайомі, працювали в одній лікарні? Звичайно, це глибока фантазія, та чого в житті не трапляється?

Трохи оговтавшись від поцілунків, Валя і Горик заходилися перекидатися словами про свої плани, радитися, коли краще влаштувати весілля. Я задоволено слухав і пишався ними, відчуваючи радість. Щоб хоч на мить заспокоїтися, попрохав майбутнього зятя розповісти, що то за медзаклад, де йому доведеться фахово зростати.

- Найбільше, що мене вразило, - довірливо сповістив він, - це сучасне оснащення клініки і творчий підхід до роботи.

За кілька хвилин Горик випромінював радість, переповідав, стараючись нічого не пропустити. Схоже, йому клініка стала близькою, як і люди, що там працюють, бо намагався хорошими словами виявити всю свою повагу до них, спорідненість із їхньою професійною заповзятістю.

- А що тобі сподобалось найбільше? – відволікав я від роздумів молодого колегу.

- Горик наморщив лоба, і довго не роздумуючи, радісно відгукнувся:

- Мені сподобалось, що Ігор Севастянович, тобто головний лікар, кожного фахівця, незалежно від посади і віку, має за особистість. Кожному дає шанс проявити себе у роботі.

І, повторивши безліч разів найпалкіші епітети на його адресу, зять із задоволенням поринув у спогади про шефа.

Я враз схопився і заходився, як на суді, допитуватись.

- Його бувало, як і тебе, не Гориком кличуть? Прізвище... здається, Редько.

Від неочікуваного запитання-відповіді хлопець плеснув у долоні й втягнув голову в плечі.

- Так, - ошелешено вигукнув він. – Редько Ігор Севастянович. А друзі звертаються просто - Горик.

Зять просвердлив мене поглядом, далі поцікавився:

- Ви його знаєте?

Дружина з переляку метнулась до телефону, майже закричала:

- Ліпше би не знали. Ти скажи, твоя мама вдома? Вона відає, до кого ти зібрався, Горіку?

- Не-е знає.., - настрахано прошепотів юнак. – А що трапилось? Чого це ви так заметушилися?

- Це... це, - заїкався я, і сльози самі зарясніли на моїх віях, – дуже довга історія.

Враз переді мною все закрутилося. Пливло перед очима. Неспокійно було на душі. Хоч десь усередині жеврів теплий здогад, що на вертав на очі радісні сльози.

Діти помітили, що від Горикового повідомлення ми геть втратили контроль над собою. І їм важко було збагнути, в чім же річ.

- Ви щось приховуєте від нас? – накинулася на нас із дружиною Валя. – Я ніколи вас такими не бачила.

- Ні-і, - тремтливим голосом відрізала дружина. – Ми... вірніше твій тато працював із цим чоловіком в одній лікарні.

- І Горикова мама, - раптом вирвалось у мене.

- Он як, - розуміюче кивнула дочка. - Чому ж ви так побіліли?

- І то правда, - не зовсім упевнено мовив Горик. – Радіти треба, що давній колега здоровий, очолює велику клініку.

Звісно, їхня підозра була доречною, а ми не знали, як вести себе далі. Думки роїлися, як бджоли у вулику, однак нічого серйозного в голову не приходило. Незабаром відчинилися двері й на порозі з'явилася Ольга.

- О, Господи! – ухопився я за рятівну ниточку. – Нарешті ти прийшла.

Вона скривила губи і злякано вигукнула:

- Що це з вами? Ви наче з хреста зняті.

Я витирав сльози й гірко всміхався.

- Зняті не зняті, але ти тримайся.

А Ольга:

- Що сталося?

- Сталося, - проголосила дружина, сповнена страху, що сусідка від хвилювання зніяковіє. – Твій Редько знайшовся.

- Уявляєш, - чудувався я, не даючи Ользі отямитися. – Горик був у нього півроку на стажуванні, а тепер їде на роботу.

- Дочка обірвала:

- Стривайте, що тут такого? Хто цей Редько для Горика?

Ольга слухала, ні на кого не дивлячись. Ніби сторожилась розпитувати, щоб не потривожити нас зайвий раз.

Потім несподівано підвела голову:

- Не дарма він мені останнім часом часто сниться.

Не знаю, що могло статися з нею, але вона не видавала тривоги, не плакала, не знітилася від почутого. Тільки підійшла до сина і притулилася до його плеча.

Горик і Валя щось силкувалися запитати, та вона спинила:

- Помовчіть, дайте я прийду в себе.

## ЦЮРЮНЧИК

Тридцятивосьмирічний Максим Цюрюнчик вирішив нарешті розлучитися. Пішов на це не відразу. Думав довго. По правді сказати, мучився. Хоча на стороні в нього давно водилося жінок більше, аніж у нашому озері риби. Гуляв, не перебираючи. Кого лише не мав: студенток, медсестер, бізнесменок, директрис... Але надокучило щодня звітувати перед своєю Вікою: “коли це все кінчиться”. Вирішив сам поставити крапку.

Прийшов якимось додому, для сміливості пропустив чарчину горілки і, не дивлячись на дружину, випалив:

- Давай розлучимося. Бо взаєморозуміння у нас катма.

Поліна вислухала пропозицію спокійно. Давно готувалась до цієї розмови. Відчувала, що нічого путнього в неї з Максимом не вийде. Терпіла, чекала, поки виросте донька Галка, і споглядала, як Цюрюнчик все бігав по жінках, як наркоман, по чужих городах за маківками.

Поліні нерідко випадало виганяти молодичок із квартири, ледь не витягувати з ліжка, інколи вдаватися до погроз, телефонувати чоловікам, соромити на вулиці, - толку не було ніякого.

Суджений мовчав, сопів, безневинними очима уважно і серйозно тріщився на дружину. Чого вона злиться? Діло, мовляв, житейське. Ліпше б берегла нерви.

- Знаєш що? - погодилася, змірявши чоловіка поглядом людини, якій нарешті пощастило зняти з себе важку ношу.  
- Знаєш, що тобі скажу: оформляй судові документи, плати гроші, я всі папери підпишу. Тільки як бути з Галкою: влітку закінчує школу, далі хоче вчитися?

Такої розв'язки Цюрюнчик не чекав. “Ти бач, який поворот, єдине, що встиг подумати, дивуючись почутому. - Невже це дійсно реальність?”

- Я у захопленні від твого прагматизму, - просяли його очі.  
- А про Галку не переживай. Вона як-не-як моя дочка. Десь прилаштую. Їй тобі допомагатиму.

- Ну, мені не треба, - гордовито, але приязно всміхнулася дружина. - Де сам то житимеш?

- У своїй однокімнатній келії, - враз перемінівся в обличчі Максим.

- Зрозуміло, - скрушно хитнула головою. - Забула, що в тебе власне помешкання. Мабуть, завчасно до цього готувався.

Насамкінець Віка зуміла вколоти його вдало, та не болісно.

Чоловік не образився.

Одне слово, розлучилися, як кажуть, по-європейськи, не підставляючи одне одному підніжок.

Протягом перших днів по розлучі Цюрюнчик залишався відстороненим від світу, мовчазним. Зранку біг на роботу, скоренько приходив додому, закривався у квартирі, дивився телевизор.

Десь наприкінці тижня прийшов до тям. Обдзвонив своїх знайомих. Першою відгукнулася провідати нещасного чоловіка Наталка з обласної телестудії. Вона вирізнялася з-поміж інших коханок не лише розумом, пристрастю, а й неабияким жіночим підходом.

- Не треба, Максиме, - не раз повчала, обпікаючи його вогненным тілом, - зайвих слів. Те, що ти хочеш - у мене між ногами. Роби свою справу і прощаймося. Мене дома чоловік чекає.

Двері прочинилися, і на порозі вигулькнула Наталка. Привіталися, поцілувалися, неначе ще не встигнуть зробити цього пізніше, почали базікати ні про те, ні про се.

- Ну... поздоровляти тебе чи що? - наважилася гостя, трохи оговтавшись. - Нарешті ти вільний птах.

- А ти?

- Це не обговорюється.

- Чому?

- Тобі хіба цього мало?

Випили по келиху вина, ще по одному. Воно було прохолодне, напівсолодке, напівкисле. Захмеліли, але трішки.

- Я готова до любовців. . .

І вказала на диван у кутку.

Цюрюнчик обняв її, притис до себе. Відчув гарячі жіночі груди, що несміло розповзалися під всією вагою чоловічого тіла, але цього було мало.

- Перестань, зупинися, бо порвеш все на мені, - прошепотіла вона крізь перламутрові зуби. - Ти що, вдома не попрощався з Поліною? Тепер доводиться мені виправляти її забудькуватість.

Зіскочила, як кицька, з дивана, обережно стала роздягатися.

Через два дні після Наталки Цюрюнчику посміхнулася ще одна вдача. Тепер, здається надовго. Він полонив Ніну Миколаївну, сусідку, яка працювала юристом в місцевій державній адміністрації.

Познайомилися, можна сказати прозаїчно. Вийшла вона в коридор покурити. А там, пірнаючи у сизий дим, жадібно хапав останню затяжку Цюрюнчик. Він робив так щовечора, попоївши, прямував до своєї затишної місцини коло ліфта. У хаті, де однісінька кімната, практикував не курити.

Тепер його увага була поглинута невідомою жінкою. Після кількох фраз про погоду і політику (хіба можна без цього), сусідчине обличчя освітілося втомленою усмішкою. Ніна Миколаївна, яка ходила постійно засмучена, не задоволена собою, засяяла вмить, мов нова люстра.

А коли сусід запросив у гості й розповів, що власноруч запік качку з яблуками, жінка геть втратила голову.

- Хвилиночку, - схопилася, – у мене до качки знайдеться пляшка хорошої горілки.

- Хіба горілка буває поганою? – Цюрюнчик їй.

- То залежить від товариства, - докинула вона, проникливо дивлячись на нього.

- Товариство, як на мене, непогане, - відказав він.

У відповідь вона спробувала уточнити:

- Не забігайте наперед, якщо не з'їли з цим товариством і ложку солі.

- То в чому ж проблема? – здивувався чоловік, що довго нею милувався. – Правда, все-таки ліпше їсти качку.

Чинив, як сказав. Невдовзі вони вже наминали делікатесне

м'ясо і пили на брудершафт холодну горілку з перцем.

Так минула, певно з година. Перемовляючись, сусіди повільно підійшли до того місця, після якого хочеться тільки цілуватися і кохатися. Оскільки все відбувалося за традиційно відрежисованим сценарієм, то обоє знайомих уже приготувалися до найважливішого.

Цюрюнчик, не кажучи ні слова, вправно розстебнув на Ніні Миколаївні халат, а потім блискавично стягнув з неї колготки.

- Можу допомогти, - видихнула вона, коли він професійними рухами почав настирливо зривати з її тіла все, що траплялося на його шляху.

- Чудова ідея, - погодився господар. – А то я у ваших нетрях геть заплутався.

Жіноче нутро розпирало від хмільної фантазії. Ще б пак! Тільки-но познайомилася з молодшим від себе на десять років чоловіком, котрий, на щастя, живе поруч, а вже не хочеться з ним розлучатися. Тим більше, вона давно не відчувала такої темпераментної, такої насолоджуючої роботи.

Наступного дня Цюрюнчик, прямуючи на роботу, вирішив знову навідатися до Ніни Миколаївни. Час від часу подумки повертався у вчорашній вечір, коли вона, примруживши очі, покликкала:

- А приходіть-но сюди!

Жінка наче вгадала його мстиві думки.

- Я думала, - бурмотіла, перейшовши одразу на ти, - що мій сусід образився.

- Чого б то мав ображатися? – запитав.

- Хтозна... Можливо не такі були любові, - простогнала, запрошуючи у світлицю.

- Що за дурниці! – процідив крізь зуби. – Хіба я тоді заходив би до тебе?

Отак слово за словом і почалося у них ранкове кохання. Увечері воно перейшло в гарячіше фазу. Щоразу спокуснику тут випадав чималий шмат роботи. Щоправда, він не відмовлявся підтримувати стосунки й з колишніми коханками. Радів, коли до його рук потрапляли молодесенькі дівчата чи жінки – вони

теж отримували вельми солідну практику.

Здавалося, тим безконечним походенькам не буде ніякого кінця. З часом він навіть почав хитрувати. Відмовлявся від жінок, мотивуючи тим, що безмірно зайнятий.

І хоча рішуче крокував проторованим шляхом, вряди-годи виникало відчуття самотності.

Це був якийсь особливий смуток, що полонив чоловічий розум, поставав перед ним тоді, коли надходила хандра. Але у його житті жінок від того не меншало. Одні коханки згоряли швидко, інші спалахували з новою силою, і він не міг встояти.

Найбільше вражало те, що багато... були дуже схожі одна на одну. Навіть Ніна Миколаївна, яку зараховував до інтелігентних, шляхетних жіночок, здавалося йому, колись висмокче з нього соки і накаже забути дорогу до оселі.

Врешті трохи заспокоївся. Сусідка не давала приводу до таких безглузких думок. І він почував себе щасливим. Лише зрідка зітхав жалісливо:

- Де ми були удвох раніше? Роки летять, ми старіємо. А начебто і не накохалися.

- Отакої! – сміялася Ніна Миколаївна. – Що ж ми робимо щоночі?

Свято продовжувалось, і вони, мабуть, сподівалися, що так буде вічно.

Та одного пізнього вечора (вперше за тривалий час) зателефонувала його Галка. Дочка говорила легко й вільно, розкуто та весело, ніби з ровесником. А під кінець, коли прощалися, заінтриговано повідомила:

- Тату, як ти сприймеш, коли я переїду до тебе? Мені треба готуватися до екзаменів, а ми з мамою затіяли капітальний ремонт.

Його ця новина повністю вибила з колії. Так, ніби до кімнати вкинули вибухівку. І хоч як йому було гірко, дослухав до кінця доччину мову. Прагнув позбутися недоброго відчуття, що виходило з телефонного апарату, та не міг.

За темним вікном, наче метелики, виблискували вогні старого міста. Надходила ніч – час Цюрюнчикових походеньок

і гулянок.

«Невже настав кінець моїй свободі»? – майнуло в думці. Настрій упав до критичної відмітки. До цієї розмови був переконаний, він у нинішньому становищі перебуватиме вічно.

Стояв і думав, а перед очима миготіли обличчя люблячих жінок. Із жалем подивився на маленьку кімнату, яка приймала їх в обійми та голубила, і одразу стало страшно. Що ж, відтепер не залишається нічого іншого, як лише згадувати, вичікувати, мов на параді, сподіватися, що повернуться старі часи.

Розв'язка настала несподівано.

- Що трапилось, тату? – дочка пожвавішала, у голосі почулися переливи глуму: - Із тобою там усе гаразд?

- Гаразд, - із серйозною міною промовив дуже тихо батько.

- Ти не ображаєшся, що так вийшло? Але у нас такий розгардіяш, що мені вже давно треба було перебратися до тебе.

- Ні, все о'кей, - не втямив, як випалив по-чужоземному, продовжуючи міцно тримати спітнілу слухавку. – Хіба в кімнаті діло?

Тим часом Галка, делікатно перепрошуючи, що сує носа в його справи, незлостиво продихнула:

- Ти... не переживай так сильно. Як треба буде, я твоїм коханкам на якусь годину місце уступлю. А ти мені за це заплатиш, згода? У нас із мамою зараз багато витрат.

- Що ти верзеш? – вражений, убитий, оскраженілий батько заходився переконувати дочку: - Тобі ж треба спокій, а в мене замало місця для двох.

Зачувши татове прочитання, Галка й далі клеїла дурня:

- Ти так вважаєш? – ехидно, хихикнула в трубку. – Це я тобі обіцяю забезпечити.

Вона шморгнула носом і демонстративно поклала слухавку, навіть не попрощавшись із ним.

Надворі біснувала ніч. Остання вільна й незаймана ніч у Цюрюнчиковому житті, що розхитувалося, мов човен, під злісним затяжним вітром



## МІЦНИЙ ГОРІШОК

Дядьку Михайле, у вас квартира на Тополевій досі пустує? – поцікавився якимось мій племінник Павло.

- Пустує, а що? – здивувався я несподіваним візитом нечастого гостя.

- Я хотів би там, коли не заперечуєте, влаштувати комп'ютерні курси.

Племінник примружено глянув на мене, важко зітхнув і вголос мовив:

- Самі знаєте, які нині непевні часи. Може, пару гривень зароблю. Матиму собі на навчання.

- Правильне рішення, - погоджуюся я.

І згодом кажу:

- Не заперечую. Тільки при умові, що з квартири не зробите гадюшника.

- Не журіться, - випалив самовпевнено родич. – Прибирання беру на себе.

Повагавшись, додав:

- Коли розкручуся, платитиму за оренду.

- Добре, Павлуно, та не спіши говорити, а поспішай діло робити, - безмежно радію, що маю такого самостійного племінника.

Дістаю ключі, починаю пояснювати йому, як відчиняти вхідні двері, які ключі до яких замків, де перекривається газ, вода.

І ось одного вечора, коли не було що робити, вирішив завітати до свого помешкання, а заодно провідати й Павла.

Постукав у двері квартири. Ніякої відповіді. Повторив стук знову. Ніхто не озивається. Мене навіть охопило хвилювання. Аж тут двері відчинилися і на порозі з'явилося напівголе жіноче тіло. Його прикривали лише бюстгальтер, з якого на мене дивилися важкі перса, та мініатюрна смужечка, що служила володарці тіла за трусики.

Молода дівчина зміряла мене з ніг до голови досвідченим поглядом.

- Ти чого, дядя? – підвела здивовані брови. – Помилився номером чи... когось шукаєш?

Вона хотіла щось вставити, але втрималася.

- Не зрозумів, - настибурчився, мов їжак, котрий готовий відбивати атаку ворога.

- Що ви тут робите в такому вигляді?

- Гм, одначе і потішний ти, - усміхнулася, навіть не намагаючись ховати своє сороміцьке тіло. – Навіщо мене так роздивляєшся?

- Хто ви така?

- Не встигла відчинити двері, як уже заграєш.

- Я серйозно.

- Ми всі тут серйозні.

Вона повела по мені оком.

Стою, мов окропом облитий: щось тут не те.

- Де Павло Манчук? – запитав офіційно і різко відсторонив її убік, ще ніяк не зрозумівши, чим займається у моїй квартирі хитра й улеслива істота, яка перегородила мені шлях.

- То ви до Павла Денисовича, - розчулилася не на жарт після моїх пояснень дебела панянка. Й одразу перейшла на "ви".

Так би й сказали. А я подумала, що ви до Лялі. – І зовсім люб'язно: - Шеф о такій порі рідко буває.

- Зрозуміло, - дещо прозаїчно відповів я, а самому стрельнуло в голову: "Навіщо Павло довірив квартиру цій підозрілій, трохи дивакуватій дівчині?"

Незнайомка йшла за мною слідом, стріляючи своїми нахабними очиськами. Це я відчув, коли раптово оглянувся. Вона так розгубилася, що не знала, чи продовжувати пекти своїм поглядом мене, чи просто кокетувати, мило відповідаючи на мої запитання.

Пересовуючись по-своєму, колись холостяцькому кубельцю, я розмірковував: чому ця незнайома дівця з густим чорнявим волоссям, дещо, можливо, завеликими як для неї грудьми, вештається по фірмі, демонструючи всім

оголене тіло. “Нічого дивного, - подумав. – У квартирі зараз жарко. Треба було мені поставити кондиціонер”.

- Хто така Ляля? – просуваючись вперед по квартирі, між іншим кинув я.

- Наш міцний горішок, - чомусь тихо, по-змовницьки, вичавила з себе незнайомка. – На ній тримається фірма.

- А я думав на Павлові.

І тут моя супутниця, зрозумівши, що наговорила зайвого, виправилася:

- Павло Денисович – генератор ідей, наш роботодавець. Ми йому вдячні за все. Особливо, що вчасно отримуємо зарплатню.

Від перебільшеної характеристики, яку заходилася давати моєму племіннику його колега, я відчував себе як батько перед учителем, котрий вихваляє сина за зразкове навчання й поведінку.

Минула якась хвилина. Зупинившись у передпокої, вражено дивився на спустошений вигляд коридорів: із порожніх полиць проглядався товстий шар за давнього пилу, збоку виднілися обдерті, засмальцьовані шпалери.

“Чорт забирай, - затерпло всередині, – Павло ж обіцяв прибирати”.

Коли зайшов до вітальні, де раніше збиралися мої приятелі, то враз опинився серед двох рядів, наче у лікарні, металевих ліжок. Вони виструнчилися від входу до вікна. Враз я відчув головокружіння, жар у жилах, прискорене серцебиття.

Швидко відкрив двері наступної кімнати, а там: в оточенні кількох парубчаків на ліжку, втративши панування над собою, кохалася напіводягнена особа жіночої статі. Молоді люди спокійно і звично робили свою справу, й ніхто не звертав на мене уваги. Я здогадався, ледве втримуючись на ногах, що це, мабуть, і є відома Ляля.

Невдовзі десь під стелею задзижжав хрипкий голос:

- А ти мені, Лялю, подобаєшся. Плачу по повній програмі.

- Хіба я проти, - відповіла вона. – Тільки грішми розпоряджається шеф.

- От і добре. І його не обділимо.

Ляля цілувалася, обнімалася з усіма підряд.

- Як вона вам?

І тут я зрозумів, що до мене звертається забута співрозмовниця.

- Нічого, - буркнув відчепно.

Досада розпирала мені груди. Було, звичайно, болісно, що обвели навколо пальця, наче наобтесаного мужчину. Але не хотілося, щоб хвилювання вловили ось ці самовпевнені, безсоромні люди.

Довелося стримати себе.

- Що тут відбувається? – запитав для годиться, не сподіваючись на відверту відповідь. – Де ваш комп’ютерний клас?

Дівчина, що супроводжувала мене, прикипіла на місці. Потім так розреготалася, наче хтось лоскотав її проти волі, і вона ніяк не могла звільнитися від безкінченних дотиків.

- Що-що? – щиро дивувалася. – Ніколи не подумала б. Нам лише комп’ютерів бракувало.

Зиркнула на мене і протягла розчаровано:

- То ви нічого не знаєте?

- Нічого... Тепер – уже здогадуюсь.

Вона повернулася назад до свого гурту, а я поплентався додому.

“Мабуть я вижив із розуму, - думав, ідучи вулицею, - що став такий довірливий”.

Мені хотілося якнайшвидше відшукати Павла, сказати йому пару чоловічих слів.

## ЛЮБОВ ПІД НАГЛЯДОМ

### 1

Недільного ранку ми з дружиною прокинулися від істеричного плачу сусідки. А вже за мить плач, мов оскаженіло, з усією силою вдерся в наше безжурне життя. Він то зривався, то полегшено зітхав, захлинаючись, аж допоки нарешті не стих.

- Що це з Нюсею? – дружина спросоння.

- Мало що в житті буває, - шепочу, позіхаючи. А за стіною все сильніше чувся надричний плач.

- Може, щось із батьком? – каже мені Оксана. – Він у неї ж гіпертонік.

- Ну то й що? Нам не все одно.

Опам'ятався, що не те бовкнув, від заливчастого крику Нюсі:

- Орчику, ріднесенький, як же я буду без тебе стільки літ?

Плач, на диво, знову стих.

- Не вбивайся, Нюсю, - чути, як жалісно втішав чоловік. – Дасть Бог, все буде нормально. Хіба ж то я один туди від'їжджаю? – зупинився, трохи подумав, а потім розсудливіше, - он Мазурик Володя залишає батька-каліку. А Міша Глинчук свою Марусю з пюзом кидає.

Далі вже не дослухаємось до їхньої розмови. Швидко одягаємось і висовуємо голови крізь двері: у вузенькому коридорчику зібралися мешканці поверху.

За хвилику показується Нюся й Орест. Виносять великі сумки.

Дружина протирає очі.

- Що трапилося? – насмілюємося запитати сусідку із двадцятої квартири.

Та знизала плечима, підійшла ближче до нас.

- Не знаю. Зараз довідаємось.

Поки жінки балакають, я дивлюся через голову дружини на розпашілу, повноволосу зі світлими карими очима Нюсю. І смаковито оглядаю її розповнілі не по роках груди, що висунулися з-під прозорого халата, звідки й все її тіло

вихилитується, пашіє, аж боязко стояти навпроти.

“Живу поруч і не знаю, що маю таку файну молодичку. М-да, Нюсю страшно вато залишати на самоті”, - розганяю ранкові думки.

А гулким напівосвітленим коридорчиком, як каміння з гір, повзе:

- Ой, Орчику, де взялася на нашу голову та Португалія? – б'є в груди розгарячіла Нюся, ніби сповіщаючи, яка для них випала копітка ніч.

Здогадливі, звісно, розуміють, що ніч була прощальна, бо хтозна, коли ще знову доведеться молодяткам займатися любовною справою.

Орест глипнув на дружину, опустив додолу очі, ніби засоромився, заметушився:

- Заспокойся, годі терзати себе й мене.

Підходить до нас, зупиняється перед кожним, мовби шукає співчуття в погляді. Він і мене з дружиною обдивляється якось утаємничено, насторожено, мов грішників. Перекинувшись кількома словами, схиляється над моїм вухом:

- Василю Федоровичу, ви у нас старійшина – не забувайте сусідку. Може, коли звернеться, то підсобить. Ну й... взагалі оком стережіть, щоб сюди чужі пташки не залітали.

Я понуро мовчу. Пробую запам'ятати опале обличчя Ореста. Збираю докупи думки. Але він, очевидячки, немає бажання чи часу філософствувати далі й повертається до дружини.

- Не переживай, в біді не залишимо, - паленію трохи і радію, що він не бачить мого кислого лица.

У протилежному кутку коридора злякано схлипує Нюся, прикипівши до мене поглядом. Підводжу голову, і наші погляди зустрічаються.

“Чого це вона витріщилася?” – колотиться думка.

Тим часом сусіди гомонять, як на велелюдному базарі.

Починають жінки.

- Подивіться, як бідолаха убивається, - закушує губу Ніна Мефодіївна з дев'ятнадцятої квартири. – От що значить молода любов. Хотіла іще щось сказати, але підійшов збуджений чоловік.

- Та ти що верзеш! – накидається на дружину Микита Сидорович. – Реве, бо чоловік вибирається не на курорт, а на заробітки. Хтозна, що там чекає.

- А ти звідки знаєш, п'янюга нещасний? – не втримується його жінка. – Нарешті проснувся після вчорашнього?

Сусід гидливо відвернувся від дружини й, показуючи на Нюсю, сам до себе промовив.

- Ет, то зрадливий плач.

- Схаменися! – у гніві накидається Ніна Мефодіївна.

Чоловік спинився, мовби дружина вправно затулила йому рота долонею. Хотів щось мовити, та забракло рішучості.

- Мушу з вами погодитися, Микито Сидоровичу, - обережно порушила їх перепалку Марта Никодимівна з двадцятої квартири. – Я свого теж проводжала, але не рвала себе на куски.

- Навіщо так скептично? – не витерпіла кандидат наук Мирослава Ростиславівна. Голос у неї стривожений і сумовитий. – Нюся – молода жінка, в неї романтичні почуття.

Марта Никодимівна широко заусміхалася і недовірко глипнула на Мирославу Ростиславівну.

- Через тиждень почуття вивітряться.

- Як ви можете? – обурилася Мирослава Ростиславівна.

- Нехай через два, максимум - три-чотири. Це з життя, дорога наша вчена сусідко. Гадаєте, чоловіки там святі?

Мирослава Ростиславівна знітилася, можливо, відчула на собі насмішкуватий погляд присутніх. Але далі говорила простіше:

- Що вдієш, у кожного свій шлях. Шкода Нюсі, жінка страждає, горює. Аби хоч дитинка лишилася на руках. А так, що молодій робити? – з жалем зиркнула на неї спересердя, пробурчала: - Це, люди добрі, держава довела до злиднів, поневірянь по чужих краях. Ото Бог нагородив владою.

- Правда! Свята правда! – з гуркотом понеслося коридором.

Жінки притихли. Тільки стріпувалися, коли чули, як захлинається і зарікається Нюся.

- Оресте, Орчику, не забувай мене. Дай про себе вісточку.

Дивиться на чоловіка, а очей не зводить з мене.

- Без тебе світ немилий, - все примовляє.

І аж хитається од плачу.

- Не квапся, Орчику, вдягатися, - кривиться і витирає хустиною сухі очі.

Орест, який мав залізну витримку, на цей раз не дав дружині спам'ятатися. Обережно, нібито могла кудись втекти, пригорнув до себе й поцілував в губи.

- Мушу йти, - уривається йому нарешті терпець. – Під'їхало таксі.

## 2

Ми з сумом проводжаємо і розходимось по квартирах.

Минуло кілька тижнів після його від'їзду.

Нюся поволі сумирнішала, забувала про свій біль.

Котроїсь днини боязко постукала у двері моєї квартири.

- Здрастуйте, Василю Федоровичу! – прошелестіло на її молодих вишневих губах. – Оце до вас із першою просьбою.

Мене дратує її вигляд. Навіщо одягатися в парадне, як до театру? Хоча, зізнаюся, приємно було бачити перед собою сусідку.

- Чим можу послужити? – запитую, потираючи долонями підборіддя.

- Не встиг чоловік покинути дім, як уже крани протікають.

Звідки ж було мені знати, що кран – всього-на-всього зачіпка. То був заздалегідь спланований намір, до якого вона наближалася впевнено і винахідливо.

За півгодини я справився з роботою.

- Крани працюють, як годинник, - зі злістю випалив, і обернувся до господині.

Нюся дякує і кокетливо грає тілом. У мене аж похоллоло щось усередині.

Сусідка знову обізвалася:

- Не може бути. Що не робила, а вода не текла, – в її хитруватих очах забігали бісенята. Нараз подалася вперед і відважилася підійти так близько, що я відчув молодечий подих. – У руках

майстра все горить. Та ще й у такого видного мужчини.

- “На що вона натякає?..” - проситься мені на язик.

Стає жарко. Витягую хустинку і витираю спітніле обличчя.

Десь цокотить годинник і хрипить радіо, з якого долинає незнайома мелодія. А з кухні доносяться пахощі ранкового варива.

- Може вип’ємо сухого винця? – перепитує Нюра і корчить грайливу гримасу.

Я невпевнено зауважую:

- З якої нагоди?

Нюся й собі дивується:

- Невже для всього треба нагода? Просто за сусідську взаємодопомогу й вічну роботу кранів.

Коли ми трішки випили й закусили, я зрозумів: пора повертатися додому.

- Хвилиночку! Зараз пригощу власним тортиком, - прямує до дверей, пробує, чи зачинені, й по дорозі заходить на кухню.

Таке зухвальство мене приголомшило.

- А що ж... далі?

Нюся горнеться до мене. Цілує губи, щоки, шию, дає зрозуміти, що все тільки починається. А потім накинулася, мов розгнівала левиця, що обирала завчасно свою жертву.

Затим скидає легкий халатик, силоміць тягне мене в спальню. Глянув на неї – і аж захитався, до мене наглувато посміхається гола-голісінька Нюся.

- Що, злякалися? Та не бійтеся, розслабтесь. Ліпше подивіться на моє тіло. Хіба йому чогось бракує? Богу дякувати здорова, гарна, сексуальна. Ох, Федоровичу, допоки молоденька – гуляти раденька! – регоче і демонстративно проходить повз мене, трусячи грудьми, на які я ще в коридорчику звернув увагу.

Не можу втриматися, гукаю:

- Я ж тобі не пара. Підшукай молодшого!

Нюра обернулася до мене – на її лиці не здригнувся жодний м’яз:

- Чудні ви, Василю Федоровичу! Не такі вже й старі.

Як кажуть, старий кінь борозни не зіпсує, – і багатозначно підморгує: - Гріх на себе наговорювати. Для чого тоді Орест доручив мене саме вам?

- А чи не здається тобі, доню, що ти занадто далеко зайшла? – киплю чим то від злости, чи то від сп’яніння.

Нюра в’їдливо відповідає:

- Ні, татку, лише пробую заходити. А ви чомусь пручаетесь, наче хлоп’ятко, яке не бачило голої жінки.

Мене пересмикує від тих слів.

Нюся стривожено чатує, коли моя незахищена душа нарешті оголиться, втомиться від її хитруватих посягань. Недовго думаючи, зіскочила з крісла та миттю, ніби кицька, опинилася на моїх колінах.

Я терплю вродливу жінку й чомусь слухняно виконую її забаганки.

Лежу з нею під теплою ковдрою і ніяк не можу уявити, що недавно ці руки пестили Ореста, а губи шепотіли: “Кохая”.

Мені враз стає жаль його.

Знаю, що зараз непідходящий момент, однак сичу:

- Чого ж ти комедію розігрувала, коли проводжала Ореста?

- Для конспірації, - чесно зізнається вона. – Щоб люди не подумали: чоловік іде за кордон, а жінка всміхається.

Якраз отут незмигливо дивлюся на неї і драгівливо кричу:

- Ну й блудниця ти, Нюсю.

Вивільняюся від її професійних пестошів, приходжу до тям та вибігаю з її квартири.

- Дякую за все, - гупнуло за моїми плечима.

\* \* \*

Через кілька днів я оглянувся і затерп: від Нюсиних дверей, ніяковіючи, мов школяр, відходить Микита Сидорович.

Побачивши мене, сусід сумовито посміхався й ніби виправдовувався:

- Оце до Нюсі заходив. Щось крани барахлять.

Я кинув йому в очі: “Не може бути. Тож їх два дні як ремонтували”.

## ФЕДОТОВА КВІТОЧКА

Одного разу запала мені думка провідати давнього знайомого, з яким не бачилися кілька літ.

Було вже десь близько полудня, коли ми зустрілися, й одразу поринули у нескінченні спогади. Правда, часто доводилось переводити розмову про сьогоднішній день.

Отак текла обопільна бесіда і лишалося вже небагато часу аби нарешті прогулятися садом, як повз нас промайнула жіноча постать.

Вона граціозно погойдуючись, мов човен, пропливла так близько, що я уловив її пахощі. Йшла впевнено, високо тримаючи голову.

І тільки, коли побачила мене, від несподіванки здригнулася, нерішуче зупинилася. Трохи оговтавшись, намагалася ступити ще один крок, та не змогла. Після взаємного привітання наші погляди схрестилися. Щоправда, у жіночих карих очах я вгледів, як зблиснула якась незрозуміла тривога, і вродливиця вперше опустила голову.

- Це й є твоя невістка? – питаю Федотка, поки жінка швидко віддалилася від чоловічого гурту. Самого ж розбирає цікавість: “Так ось де Олексова Танька? Значить, про неї злі язички розпускали брехні, ніби чкурнула за кордон, переховується від сутенерів. А вона собі тут прилаштувалася, наче у раю”.

Я згадував Таньку, її минуле розпусне життя. Ще зовсім молодим дівчишком виставляла на показ звабливо груди. Часто спостерігав, що вона ніколи не соромилася обніматися, цілуватися зі старшими від себе хлопчиськами. Пізніше привселюдно кохалася з ним. Я бачив, як не раз добивала бідного Олексу (обійстя наші були розташовані поруч) своєю безсоромною поведінкою.

Коли вже про дівку заговорили як про професійну повію, бо мала коханців ледь чи на кожній вулиці, батько взагалі назавжди вмовк. Лишилася на білому світі одна Катерина. Та й та все плакала, ходила по ворожках, намагаючись вимолити для доньки ліпшої долі.

І от сьогодні, майже через десять років ми з нею випадково зустрілися.

Якусь мить я несподівано перенісся уявою в ті дні, але мої думки потривожив Федотко:

- Що, сподобалася моя невісточка? Давай познайомлю ближче.

- Дякую, - запнувся, щоб не видати свою обізнаність про землячку. – Іншим разом.

Він наполягав так настирливо, ніби від того я міг змінити ставлення до Таньки. Отож, щоб зберегти таємницю, довелося вдатися до хитрощів.

- Облиш просити, - прошептав у відповідь.

- Бо чого доброго, ще вкраду її для свого Максимка. А про себе: “Борони, Боже”.

- Е ні, Тарасе Михайловичу, тоді ліпше подалі від гріха, - майже роздратованим тоном відповів Федотко. – Я свою квіточку не віддам нікому.

- Це – чому? – почуваюсь ніби у своїй тарілці, гадаючи, що той нарешті відступиться.

Жаль, але я його недооцінив. Федотко вже другу годину нахваляє невісточку: як вміло готує смачні страви, як любить поратися на городі, як сумлінно доглядає його стару матір.

Під кінець розповіді навіть сплакнув:

- Оце маю щастя на схилі літ. Якби не Танька, пропав би мій Андрій.

“Через неї не один лишався клепок”, - намагаюся не згадувати один випадок, коли прямо вона з моїм сусідом кохалася на лаві серед білого дня.

Зібравшись з волею, не втримуюся:

- Що з твоїм сином трапилось?

Приятель замислився, не знає з чого почати.

- Після того, як Андрій відсидів два роки у тюрмі, – зробив паузу, – дали строк за перепродаж іномарок і нібито несплату податків у великих розмірах, звідти повернувся іншим чоловіком. Почав пити, влаштовував сімейні скандали. Зіна, перша його дружина, не витерпіла: подала на розлучення, невдовзі вискочила

заміж. Андрій ще більше лютував, допився до білої гарячки, перетворився на бомжа. Одне слово, світ для нього зупинився.

Товариш аж розізлився.

- Тепер я Андрія розумію, - мовив співчутливо. – Відтарабанив на зоні по-суті дарма. Бо те, що він тоді накоїв, і те, що витворюють наші можновладці, для яких давно вже стало традицією, свого роду ритуалом: щось урвати для себе – це несумісні речі. Але їм треба було показати значимість своєї роботи з так званим криміналом – знайшли козла відпущення. Сам знаєш, крук крукові ока не виклює.

Я похитав головою. І сам затужив, що всього цього раніше не знав. Коли Федотко ввійшов у ритм балачки, повідомив, як він і дружина призвичаїлися до тюремного режиму, як підкупляли начальство, щоб передати синові щось їстівне домашнє, як Галина не дожила півроку до його звільнення, у мене на серці лишився гіркий осадок, важкий клубок застряг у горлі.

Ми сиділи в тіні під ганком, забувши, що на столі була непочата пляшка вина, закуска, і хлібний квас, приготовлений невістчиними руками.

Тяжко й гірко ставало на душі. Не думав - не гадав, що ця невинна бесіда так візьме за живе.

Дочекавшись слухної хвилини, звертаюся до Федотка:

- Тепер як у Андрія?

- Дякувати Таньці, все в порядку, – він зітхнув із полегшенням.

– Боже, аж не віриться...

- У що? – раптом випалюю.

- Що в сина налагодилося життя, - продовжує знайомий.

Бачу, як Федотко радіє, що я слухаю, разом із ним переймаюся Андрієвим життям.

Його очі горять нетерпінням щось знову сказати.

- Послухай, - раптом зраділо вигукує. – Знаєш, як вони познайомилися? – перш ніж вдатися до спогадів, чоловік уперше всміхається: – Танька сама зачепила Андрія. Йшла по вулиці, бачить лежить під плотом чоловічок: “Хворий, чи що?” – “Угу, - відказує син. – Нема за що похмелитися”. “Так за чим затримка?” – “Грошей бракує”. Вона не втрималася і дала

грошей. Познайомилися. А за місяць перебралася до нас.

- Звідки? – питаю.

- Що – звідки?

- Звідки невістка перебралася?

- Вона – кругла сирота, - закінчує Федотко.

“Авжеж! – торопію від чергової несподіванки. – Знав би ти, чоловіче, її минуле. Втім, якщо Танька вжилася в цій ролі, навіщо пхати носа, як любить повторювати моя мати, до чужого проса”.

Господар дивиться, як я наколюю на виделку шматочок ковбаси, нарешті згадує про наїдки та випивку на столі. І наливає кожному по півсклянки вина. Випите чогось не діє на нас, він повторює вдруге. Однак не встигає розтулити рота, як звідкись озивається Танька:

- Вам же не можна, тату!

- У мене гості, - усміхається, відставляючи свій келишок убік.

- Невже у вас тяга до цього? – суворо мовить вона. – Вчора кого турбувало серце?

Ні цієї миті, ні в наступні ми з Танькою не наважуємося не тільки завести одне з одним бодай якусь простеньку бесіду, щоб натякнути, що знайомі багато літ, але й відвертаємо очі, щоб не виказати з себе.

Федотко вибачається перед невісткою і засмучений повертається до мене, мовляв, нічого не вдієш. Не дивлячись на свій вже немолодий вік, він страждає, аби Танька не подумала про нього щось зле. Йому стає, видно, соромно, бо спересердя прибирає мою недопиту склянку і заносить із пляшкою вина до хати.

- Ти помітив, як про мене піклується невістка? – тихо, щоб не почула, шепоче Федотко. - Так турбувалася лише Галина.

- Що ж, я радий за тебе, - тисну йому руку і, не чекаючи Таньки, збираюся додому. Нехай мир і злагода буде у вашій родині!

- Може, все-таки попрощаєшся з невісткою? – чую навздогін Федотків голос.

Що йому мав відповісти?

## ДІВЧИНА З ХАРАКТЕРОМ

Ми жваво й з цікавістю обговорювали цей факт. Та вже за кілька хвилин, поглянувши на годинник, Віктор Качан у запалі вигукнув:

- Досить теревенити, давайте займатися роботою. До завтра треба зробити чимало справ.

Нічого не залишалось, як прикусити язика. Наразі директор кинув справедливий виклик: не гоже зривати ритм фірми через те, що нас потягло на пікнік. Із минулих разів знали, як важко після подорожі приступати до роботи.

Однак тепер непокоїло інше. Колег приголомшила новина, що на пікнік зголосилася їхати Ксеня Затірко. Здавалося, нічого дивного. Навпаки, вона своєю присутністю лише підніме дух чоловічої компанії. Зрештою, не на руках же маємо її носити?

Тим паче, коли натомиться, іншим разом ні за які гроші не захоче у похід. Але як згадати про її непростий характер, замкнутість, мовчазливість молодої жінки, так і кортіло якось перешкодити Ксенії, щоб лишилася на робочому місці.

Водночас здоровий глузд брав верх: будьмо поблажливими до неї. Адже ті мотиви жіночої поведінки, можливо, пов'язані з соціальним статусом, адже вона незаміжня. І довгі роки самотності наклали відбиток на її холодний, мов арктичний клімат, характер. Отакі смаки й уподобання.

Хоча було це, звичайно, перебільшенням із нашого боку. Бо Ксенію вважали кмітливою, енергійною працівницею, яка регулярно приносила для фірми непогані фінансові надходження. Та ми все одно чомусь її остерігалися, ніколи не вели з нею розкутих чи привольних бесід.

Директор теж був на нашому боці. Він явно уникав випадкових зустрічей із Ксенею, не знав як поводитися зі своєю співробітницею один на один. Мабуть, це було чи не основною причиною, чому вона поспіль кілька років займала посаду молодшого менеджера, не просуваючись по службовій драбині.

Коли про пікнік дізналася її подруга Аня Болотнюк, не могла стриматись, аби не вщипнути:

- То виходить, ти тепер до чоловіків найнялася кухаркою? Чи, може, вони щось інше придумують для тебе?

- Так, Аню, - не заперечувала, усміхаючись якомога веселіше. – Колись то треба починати. А придумувати будемо разом.

- Твоя голова геть спустопорожніла, - знову не стрималася Аня. – Як ти уявляєш себе серед чоловіків уночі?

- Не гарячкуй, - благально дивилася Ксеня на подругу. – Все буде гаразд. Ти мене ще зустрічатимеш, як героїню.

Наступного дня ми під'їхали до річки Случ, коли вже місяць давно оселився в ярку, зарослому хашами верболазу. Тут зупинилися й взялися до своєї звичної роботи: розбили палатки, обладнали пересувні столи, відтак взялися розпалювати багаття.

- Це ж чому вечерю не довіряєте мені? – здивувалася Ксеня, коли побачила, що нею опікуємося Віктор і я.

- У нас швидше вийде, - відповіли майже одногосно. – Ми не вперше готуємо для отих ледацюг. – І задоволено показали на чоловіків, що споглядали із зеленого кутка на нічну річку.

- Ну що ж, ваша справа, - мовила трохи з образою, перебираючи ногами коло вогнища.

Видно було, що якийсь час, переборювала себе, аби не виказати жалості. А згодом знову повернулася до свого куточка. Вона пригледіла його неподалік пагорба, що загубився у зеленому мареві дерев, подалі від нашого ока.

Ми не надто переймалися цим, оскільки хотіли приготувати вечерю, поки під ногами крутився місяць, а небо рясно вкрили зорі. Отож мали намір показати єдиній представниці прекрасної статі, на що здатні чоловіки в позаміських умовах.

Хоча, сказати по правді, за кухарськими клопотами не помітили, як Ксеня теж встигла власноруч натягнути одномісний тент, розвести вогонь...



Раз у раз зиркаючи у великий казан, Віктор одразу ж взявся керувати:

- Де вас так довго носить?

Чоловіцтво десь стиха гомоніло.

Підтримуючи шефа, я уточнив строки.

- За півгодини збираємося на вечірку.

Від мого сумлінного крику сполохнулася у гніздах мала пташина, застигла від подиву тиша. Наші ж колеги про себе не нагадували.

Відчувши, що зголоднів, я розкрив рота, аби знову повторити оклик, коли пролунав жіночий голос:

- Ей! Вікторе! Андрію! Колеги, ходіть на вечерю. Швиденько, шашлики захохнуть.

Здавалося, цей гвалт забила тиша, якій набридло ховатися по кутках, спати на деревах, от і не витримала розлуки – потяглася до людей. Повернули голови в бік голосу. В місячному світлі було видно із кущів знайому постать. Нас мов студеницею облило.

Ксеня повагалася хвильку, аж тоді взялася рятувати становище:

- Не ображайтеся на мене. Усе вийшло зненацька, я скористалася домашніми заготовками. От і випередила вас.

- То ви готувалися до пікніку, як належить, - нарешті оговтався Віктор.

- Приходьте – тоді й оцініте.

На цей раз вона усміхнулася і зміряла директора люб'язним поглядом.

Ми дружно наминали шашлики, прихвалюючи господиню.

Жінка розчулилася і незабаром виставила кілька пляшок елітної холодної горілки.

“Коли вона встигла? – подумав я так, між іншим. Тим більше, що їй ніхто не допомагав. Звикла, мабуть, покладатися на свої сили.

Спозранку ледь протерли очі – вже накритий стіл, наче в ресторані. Ще й на серветки кожному не поскупилася. На

наш запит Ксеня скромно відповіла:

- Нехай буде добра пам'ять про наш спільний пікнік.

Подякували. Не забули сказати, що ми її боржники.

Сонце проворно встигло викотитися на чисте безхмарне небо, кинути на землю добру пригорщу тепла. Все начебто складалося чудово. Більше того, не так, як уявлялося в офісі. Принаймні нарікань ні від кого за ці дні не надходило. Зате ми вже по-іншому сприймали Ксеню.

Знала б підлегла, як тепер оживає директор, коли бачить її, вона б сумлінніше пильнувала його своїм оком.

А сам Віктор, нахвалюючись відмінною фізичною підготовкою і не рахуючись із моїми застереженнями, пішов на божевільний крок. Наче молодий вепр, викарабкався на гребінь скелі й з висоти майже п'ятнадцяти метрів шубовснувся у воду.

Хто спостерігав за цим видовищем, на мить завмерли. Я скоренько наблизився до обриву, пересвідчитись, чи є внизу Віктор. Його там не було.

Відступаючи безсило від краю урвища, я раптом вгледів, як у воді щось заворушилось, а потім зникло.

- Він живий, чуєте?! – загукав на повні груди. – Але, видно, забився, не може втриматися на воді.

Поки підшукували безпечну місцину, щоб стрибнути і вирвати директора з цієї пастки, враз побачили, як хтось, забувши про небезпеку, кинувся у несамоовиту круговерть.

Усі зацепеніли. Коли отямилися – так і є: Ксеня стрімголов метнулася до місця можливого падіння Віктора. Минуло кілька секунд. Вона знову намагалася пірнути під воду. Знову переживаємо нервовий тік. І ще один ривок. Нарешті до неї добралися наші смільчаки, які взяли її підсобляти у пошуках Віктора.

Знову запанувала мертва тиша. Я допливаю, щоб замінити товаришів, і в цей час доноситься чийсь радісний крик:

- Ксеня його знайшла.

- Як він?

- Поки невідомо.

Цілісіньку годину, вона до знемоги, до запаморочення звільняла Вікторове тіло від води, розтирала спину, груди. Співробітники стурбовано озиралися на неї, напрошувалися на допомогу.

Відмовчувалася, а потім сердито:

- Тут потрібен досвід.
- У вас він звідки? – вирвалося у когось.
- Я дипломована медсестра.

“Ну й жінка! – відлунувало в моїй голові. – Майстриня на всі руки”.

Подумала й додала:

- Йому на перших порах буде не солодко: руки перебиті, багато синців. Можливо, шийний позвонок пошкоджено. Взагалі, варто пройти обстеження.

Розмова на якийсь час стихла.

- Щоб ви порадили, - обізвав мовчанку я, - як краще довести його додому?

- Викликати “швидку”.

- А то як же! – прийшовши несподівано до свідомості, вигукнув Віктор. - Може, літака мені замовите?

Зраділо глипнули на шефа і тішились, що так обійшлося. А він, виявляється, нічогосінько не пам’ятав, що з ним трапилось. Отож, коли стали розповідати, хто йому врятував життя, Віктор не зміг більше контролювати емоцій.

- Що ви надумали? – схопилася рятівниця, коли вгледіла, що той зненацька завовтузився на траві.

- Поцілувати вас за сміливий вчинок, - щасливо світився недавній потопельник. – Як вам вдалося витягти такого здорованя?

- Вам не можна рухатися! А витягла не я, а вода, – відповіла тихо.

Віктор підморгує:

- Буду слухняний.

Промовчала.

- Тоді підійдіть до мене, - спробував покликати її пальцями. Прикро, але вони в нього мовби омертвіли, що дуже розлютило

Віктора. – Тепер, певно, без сторонньої допомоги нічого не зможу сам робити.

Мені не випадало у такі хвилини читати директорів нотаций, до чого доводить така дурість, здатність тверезо мислити, тому заспокоїв:

- Кріпись, Вікторе. У біді не полишимо. Можливо, для тебе це стане уроком.

Ксеня упала коло нього, як біля рідного чоловіка, не скупилася на приємні слова:

- Не падайте духом, поручик Качан. Я вас годуватиму.
- І тільки?
- Буде видно...

Він ледве стримував спалах радощів, либонь, не вірив тому, що почув щойно.

- Хочете сказати, що ви на мене не ображаєтеся? – спромігся таки на кілька слів.

- Ніколи не пам’ятай минулі образи.

- Чим це пояснити? – допитувався, розглядаючи очима жінку.

- О-о-о! Довго доведеться розповідати.

- Вона поправила колезі голову на подушці і зловила його тривожний погляд.

Віктор вперше отак глянув на Ксеню і піймав себе на думці: ця жінка йому подобається. Уста самі тягнулися до її вродливого личка, але як згадав, у якому він стані, ще злішим став до себе.

Десь за годину його зморив сон. Прокинувся від болю, побачив, що лежить у Ксениній палатці. Не міг утриматись – застогнав сильніше. А вона тут як тут:

- Давайте, я зроблю укол. Полегшає. Хлопці з міста привезли ліки.

...Невже вона весь час буде зі мною? – стискалося від радості серце постраждалого. – Господи, який я був колись телепень. Уявив себе з нею, як пестить, обціловую молоде, пружне тіло – в очах посвітлішало. Вдав, що спить.

Нарешті зважився запитати:

- Я вам не завдаю незручностей?
  - Що ви!
  - Ви ж будете сьогодні зі мною?
- Ксеня засміялась:
- Звичайно. Чи, може, ви боїтеся?
  - Раніше боявся.

Усе, що між ними пізніше відбулося, схоже було на перші зародки кохання. Жінка, співчуваючи Вікторові, взяла ініціативу на себе: гладила його обличчя, шию, груди, торкалася губ. Він, як міг, відповідав їй, обдаровував своїми недовгими поцілунками, навіть про біль забув.

Мені тепер теж добавилось роботи. Віктор умовляв приносити для коханої букети лугових квітів.

Ксеня встигала доглядати за ним, готувати нам їжу і ні разу не пошкодувала, що вибралася на природу.

Поверталися додому з добрим настроєм. Навіть директор трохи оговтався після невдалого стрибка. А коли прощалися, ми підхопили Ксеню, мов пір'їночку, під дружні вигуки здивованих перехожих, винесли з маршрутки.

- За що тобі така честь? – задзвеніла поруч наша Аня Болотнюк. Вона стояла наче загіпнотизована. Ми проводжали Ксеню до виходу, зробивши живий коридор. І кожен роздавав компліменти.

Ксеня зиркала на всі боки, наче соромилася.

- Невже чоловіки за стільки днів тобі не надокучили? – звереснула несамовито Аня.

- Тепер я без них не можу, - аж світилася Ксеня.
- Тебе мовби підмінили.
- Це нас отверезило, - за всіх чоловіків кинув я.

Віктор, що висунувся з кабіни, глибокодумно прорік:

- І чого б це я відволікав людей.

Гордовито, поважно, сяючи усмішкою, Ксеня подалася до його машини.

Через місяць після того, як Віктор вийшов на роботу, її було призначено референтом директора, а ще через декілька тижнів вони одружилися.

## НОВЕНЬКА

### 1

Якби в нашому агентстві підвищили заробітну плату, або запропонували безкоштовні путівки на море, чи, скажімо, оголосили додаткові вихідні, ніхто цього не помітив би.

Кожен міг по-своєму відреагувати, зрештою, порадіти, що керівництво дбає про нас. У таку годину ми, напевно б, скинулися на могорич, щоб відмітити подію і вкотре почесати язиками.

А ось прихід новенької працівниці сколихнув колектив, порушив звичайний спокій. Наші балачки, робота, денні плани - все розлетілось, наче осінні листя.

Я нетерпляче повертаю голову, і боязко розглядаю симпатичну дівчину. Споглядаю очима, ніби перед собою вгледів істоту з іншої планети.

Насторожилися дівчата. Притихли жінки. Заметушилися чоловіки.

Всі чогось чекали. Стихли телефонні діалоги, згасли монітори комп'ютерів і нікого ніде не видно. Лиш вона стоїть посеред кімнати і наполохано спостерігає за нашою розгубленістю.

Якийсь час мовчить, відтак оглянувши присутніх, відрекомендувалася:

- Мене звати Поліна... Поліна Мандрик. Сама місцева. Вчителювала, тепер буду працювати у вашому агентстві. Пройшла кастинг.

Вона жваво обдивилася кімнату і неспішно рушила крізь вузький прохід між столами до вільного місця поблизу вікна. Повільно зняла піджака, поправила пишне чорняве волосся, поглянула в люстерко, легко всілася в крісло.

Чоловіки дружно зиркнули на прибулу колегу і витягнулися шнурочком оглядати її зусібч.

Новенька обернулася, і на нас пильно, якось артистично глянули заворожені очі, а з прозорої, мов чиста вода, кофтини блиснули молоді, пружинисті перса. Її досконале тіло дихало

вільно, оскільки на ньому не було ліфчика.

Вона намагалася якось прикрити голі груди рукою, але це виходило награно.

“Оце так новенька... Без комплексів дівка”, – подумав я.

- Ну, що скажеш про нову кралю? - несміливо й вимучено забринів голос мого сусіда Олега Мартинюка.

- А що сказати? Різниця між нашими селючками колосальна, - пошепки відповів я.

- Якщо вона, не соромиться вперше прийти на роботу без ліфчика, то завтра... ще щось скине з себе? - потирав долоні Олег, начебто йому стало зимно.

- Куди далі?

- Знайде...

- Хіба погано?

- Ні, буде стимул до роботи.

Тереვენяємо ми між собою, а в повітря злітають насмішкуваті слова: - Пані Поліно, даруйте, а ви часом не з пляжу?

З лівого кутка озвався старший менеджер Денис Федірко. Було трохи незручно чути зухвале запитання від несміливого, боязливого кар’єриста. Та вже коли Денис спохватився, значить, до нас прибилася неабияка дивачка. Федірко рідко старався когось повчати, особливо представниць жіночої статі. А тут видно його кров запульсувала, заграла чоловіча енергія, якийсь черв’ячок знищпорив у тілі.

Потім згадав щось і знову до неї:

- Ви вже, Полю, звиняйте, що повчаю вас. Але не годиться приходити на роботу в такому вбранні, - і враз зупинився: - а, може, я чогось не розумію. В кожного свої смаки.

Поліна, задерши високо голову, злегка вигнулася, наче кішка, продовжувала погладжувати рукою себе по оголених грудях, а тоді по плоскому животу. Попервах не відповідала, тільки робила еротичні рухи по гнучкому тілу.

Згодом смішкувато кинула погляд на образника, нарешті насмілилася відрізати швидко й коротко:

- Добре ви розумієте. Кому що кортить, тому й те болить.

У кімнаті стало тихо, так що знову було чути гуркіт за вікном.

До балачки долучилася рекламний агент Ольга Романчук. Раніше, коли вона лишень поступила на роботу, теж спробувала виставити на показ свої принади, та наше жіноцтво залило їй сала за шкуру. Одумалася – стала одягатися пристойно.

Відтоді Ольга без видимої причини не показувала свої груди, щоб не дратувати тих, в кого цицьки навіть під мікроскопом важко розгледіти. І хоч всі здогадувалися, що перед тим, як іти додому або по рекламу, Ольга бігла крадькома в туалет переодягатися, і виходила звідти як нова копійка. Після таких вибриків ніхто до неї не чіплявся - змирилися.

- Годі лепетати, Денисе, - обурилася Романчук. - Чого це ти напав на людину.

А по хвилі, не дивлячись ні на кого, прошепотіла:

- Скажіть, Бога ради, чому в нас так любляють втручатися в особисте життя?

- Чим же ми тоді будемо потішатися? - в запалі вигукнув Олег. - Хтозна, може після того реклама потече рікою.

Це, либонь, не задовольняло прискіпливих, вишуканих колежанок, бо враз загомніли. Хіба вони могли зігнорувати такою нагодою.

- Вам, чоловікам, одне на думці, - бовкнула Ліда.

- Про роботу думайте, скоро підсумкові збори, - підтримала подругу Люся.

- Вони думають, але тільки про інше, - підсумувала Ліда.

Нарешті зібралася з духом наш бухгалтер Альбіна Степанівна, яка щойно розлучилася з чоловіком.

- Може, й собі, дівчата, поскидаємо зайві ремінці?

- Доволі цікаве буде видовище, - не втримався від коментаря шеф Гліб Онисимович, що зненацька з’явився в дверях. Він окинув поглядом балакунь і усміхнувся. - Знаєте, не кожна має сміливість проявити особисту індивідуальність, викликати суспільний супротив. А потім, я давно про це говорив, ми

працюємо з клієнтами, маємо причаровувати, викликати інтерес до себе, зрештою до нашого агентства.

Чи то забракло слів, чи директора налякалися, чи перехотілося вести пустопорожні балачки, але наші моралістки, на диво, замовкли. При цьому встигли по-суперницьки глянути на Поліну, обпалити невдоволеними поглядами.

У кімнаті стало тихо.

Шеф елегантно підійшов до Поліни, поправив окуляри, а далі знітився, навіть розгубився. Але не надовго. Нахилився і почав роздивлятися її рясне жіноче багатство.

Раптом зрозумів: цього не слід робити. Бо за ним, немає сумніву, спостерігають його підлеглі, оті крикунки, котрі тільки й очікують від нього чогось скандального, хлопчачого, аби було про що теревенити.

Прокинувшись від важких дум, директор рішуче видихнув:

- Ви вже, Поліно не дуже беріть до серця, що з першого дня попали під такий обстріл. Люди є люди. Всім не догодиш. Коли - що заходьте, радий буду вислухати.

Дівчина впевнено піднялася з місця. Стояла рівна, як струна, і таємниче подивилася згори на керівника. А коли трохи призвичаїлася, оволоділа собою, зав'язала іншу тему:

- Глібе Онисимовичу, не переживайте. Краще запропонуйте мені, будь ласка, кілька фірм, куди б я одразу звернулася за рекламою.

- Ви серйозно?

- Цілком.

- Хочете з першого дня почати?

- А чому б ні?

Наступного дня Поліна звалила всіх наповал, як тільки ввійшла до кімнати.

Ми з Олегом ще здалеку помітили, що в неї під білою джинсовою спідницею шевелилися, мов метелики, такого

ж кольору міні-трусики. Вони були одягнуті скоріше для умовності. Однак, щоб упевнитись в цьому, вирішили підкрастися до неї поближче.

Спочатку оторопіли. Якось соромно стало, наче з роду не бачили жіночих трусиків. Та мусили оцінювати свої дії блиск кавично.

- Що, одинакуєш, Полю? - перепитав я і зіщулився під її гострим, як лезо, поглядом.

- Нема часу, - відповіла грайливо. - А ви у кавалери прийшли

напрошуватися?

- Ми... підійшли просто привітатися, - допоміг мені Олег.

- І запропонувати дружбу, - уточнив я.

- Знаю я вас... Мужички - козачки. Скажіть ліпше, що закортіло розгледіти, що в мене під спідницею, - заблищали усміхнені зуби Поліни

- Та ти що! – почервонів Олег.

- Нічого-нічого. Дивіться на здоров'я. Хіба ж я проти?

На цьому й закінчилася наша розмова. Ми поверталися на свої робочі місця, нібито побували на мінному полі. А тут ще попали під беззахисний удар Ліди й Люсі, які чекали слушного моменту, щоб ущипнути:

- Чому це вас, хлопці, так перекосило?

- Дивні ви жінки, - по-філософськи відреагував я. - До вас з жалем, а ви в душу плюєте.

Із гурту хтось крикнув:

- Не ходіть туди, де плюють.

## 2.

Отак у вічних клопотах проминали дні. Потроху забулася новенька, а з нею спорожніли думки про її голі груди і швидкі, як веретено сідниці. Наші дівчата взялися за роботу, чоловіки теж пробували не відставати, а Поліна більше свого часу проводила в колективах.

Не зогледілися - надійшла пора робити підсумки місячної діяльності. Згадали про Поліну. Цікаво, чого вона досягла. Втім, яке нам до неї діло?

Настрій був тривожний. Всі чекали, хвилювалися, що скаже директор агентства.

- Ну, що ж, - звернувся він до нас, - прикро не прикро про це говорити, але спрацювали ми погано. Надходження від реклами мізерні, обсяги впали.

Трохи згодом:

- На щастя, маємо добрі винятки.

- Які ж це вони добрі? - обірвав його чийсь пекучий крик.

Директор подумав і знову продовжив:

- Я й сам спочатку не повірив, думав що то навіжений сон. Проте Поліна... перепрошую, Поліна Анатоліївна врятувала фірму від банкрутства. Давайте привітаємо її й подякуємо за роботу.

Очі Гліба Онисимовича загорілися і побігли шукати по велилюдному приміщенню новеньку. Аж ось він поживішав, спалахнув радістю. Зробив кілька кроків назустріч, оглянув із ніг до голови Полініне вбрання.

Хоча, правда, там нічого не змінилося. Колега, як і раніше, демонструвала свою наготу.

Вона спробувала підвести до начальника очі, але це в неї не виходило. Врешті підвела голову, й її молодежаве лице злегка освітілося усмішкою.

- Скажіть, пані Поліно Анатолівно, - в його звертанні було стільки здивування, що не важко було уявити, яка це для шефа несподіванка, - чим вам вдалося взяти клієнтів?

Поліна від хвилювання не могла вимовити ані слова.

Гліб Онисимович хотів виголосити довгу промову, але передумав, відповів коротко:

- Талант, їй-богу, талант! Молодець!

Тут знайомий басок злякано прохрипів:

- Який талант! Вміє дівка вчасно цицьками потрусити, сіднички, де треба показати. Чоловіки й розкисають.

- Покажи ти щось, Федірко, - гаряче стала знущатися з баска Ольга Романчик. Вона агресивно взялася допикати його, аж луна йшла по кабінету, - Дослужився до старшого менеджера, а крім того, що гарно балакати, толку з тебе мало.

- Дивіться - ще одна... рятівниця.

- Тобі що до того? Думаєш, не бачу, як ти цілими днями стріляєш по моїх колінах?

- Та чорт із твоїми коліньми. У мене свої дома.

- Видно не такі...

Далі піднялися, закипіли, вилізли з насиджених місць Федіркові напарниці. Стрепенулися, мов хтось кип'ятком окропив, сипнули з кутків.

В їхніх очах зблиснув ревнивий вогник:

- Не треба нам такого таланту, - знову за своє взялася Ліда.

- Годі робити з агентства посміховисько, - кипіла від злості Люся.

- Погляньте, в чому цей талант приходить на роботу? – аж сплюнула Альбіна Степанівна.

- Добре, якщо на цьому кінчиться, - забідкалася Ліда.

- Та наші мужики скоро не витримають, - протягнула Альбіна Степанівна.

Із середини залу обізався стриманий чоловічий голос:

- За нас не бійтеся. Подумайте про себе – приходите на роботу, як куховарки.

За ним другий, теж чоловічий:

- Бачите, їх заїло.

На знак солідарності з сильною статтю услід із глумом вигукнув Олег:

- Хто вам заважає скинути зайве і кинутися в обійми клієнтів. Та й ми, може, звернули б увагу.

Поліна душею відчула страшну до себе неприязнь. Та

попри все наважилася вставити коротке речення:

- Що ж я такого зробила?

- Ги!.. – захихотіла Люся, сором'язливо закриваючись рукавом. Їй завжди до вподоби було базікати на щекотливі теми. - Можна подумати, ти не знаєш?

- Кажі-кажі, Люсю, може, хоч сьогодні подумає над своїми викрутасами, - під'юджував хтось позаду.

- Чекайте, скоро прийде в шортах, - знову кивнула головою Альбіна Степанівна.

- А що, цікава картина, - радів Олег.

- У плавках набагато привабливіше, - підтвердив я.

- Ні, то тільки зірки можуть, - не погоджувався зі мною Олег.

Новенька хотіла щось відповісти, проте зітхнула, мабуть, передумала.

Приміщенням блукав сміх, який переходив у регіт. Поки нарешті нас не зупинила рішуча директорова команда:

- Замовкніть. Що це з вами?

Він суворо повів очима:

- Я ніколи не дам обпльовувати, ганьбити перспективного менеджера. Гляньте краще на себе!

На закінчення бесіди подивився скептично на Поліних кривдників, несподівано порішив:

- Так... У Поліни Анатолівни талант. Особливий, жіночий. Вона вміє кокетувати з клієнтами. І досягати результату. А це головне. Тому я призначаю її своїм заступником.

Здається, на нас зійшла гора, вдарив грім, світ перевернувся.

Ніби аж стемніло, смерклося в кабінеті.

Сидимо. Мовчимо. На Поліну зиркаємо. Вона ні слова, мовби річ не про неї. Горда, палаюча, груди поправляє.

Задумалася...

- От що значить талант! – блазнює Олег, порушуючи загальне заціпеніння і смиренно заглядає шефові у вічі.

- Аякже, талант. Ще й який! Врятувала нашу фірму.

### 3.

Другого дня Поліна на роботі не з'явилася. А через кілька днів ми почули приголомшливу новину, від якої ледве прийшли до тями: у неї закохався місцевий багатій-директор найбільшої торговельної фірми на наших теренах – Дмитро Семенович Басюк.

Високий, широкоплечий відставний майор Дмитро Семенович, як тільки-но вгледів Поліну, то відразу захмелів від її дівочої краси й романтичного погляду. Він відчув дотик її ноги під столом і відчув пристрасть до цієї жінки. Коли вона вже збиралася забирати ногу назад, їхні погляди зустрілися. І бізнесмен запитав, чи вона заміжня.

- Що ви! Нема часу на це. Я заробляю гроші для себе й фірми.

Поліна кокетувала, весело грала очима. Йому сподобалось, що вона говорить щиро і до того ж дотепно. А іншою інформацією вони ще встигнуть обмінятися.

- Ви, мабуть, багато працюєте? – поцікавився Басюк.

- Так, - відповіла Поліна. – У нас важке фінансове становище.

Басюк запитав, чим би він міг їй допомогти.

- Розмістіть, будь-ласка, в нашому агентстві довготривалу комплексну рекламу своєї фірми, приміром на двісті тисяч гривень.

Він був приголомшений такою пропозицією. Бо ніколи раніше з цією рекламною агенцією не працював, оскільки мав натягнуті стосунки з її директором. Але подиву не показував.

Басюк ще раз уважно подивився на Поліну. Тепер її коліна знову стискалийогоногу, і він зрозумів, що йому це подобається. Поліна не вивільняла ногу, проте трималась насторожено, пильнувала, щоб не перейти межу дозволеності.

Тоді Дмитро Семенович кивнув головою, що згодний до співпраці, але при одній умові. Вона, наївна, вже подумала, де має відбутися їхня близькість (хто викидає такі гроші просто

так), однак він повів далі:

- Правду кажучи, я не хочу давати рекламу, а тим більше гроші вашому агентству. На це багато є причин. Я пропоную вам створити власну агенцію, щоб стати надійним конкурентом цьому хвалькові, Глібу Онисимовичу.

- Ви жартуєте? – перелякано мовила Поліна. – Звідки у мене такі фінанси на організацію могутньої рекламної служби. Та й досвіду бракує.

- Що, у Гліба його більше? – запитав Басюк, ковтнувши зі склянки води.

- А ви його знаєте? – прошепотіла вона.

- Він служив у моїй частині, займався господарськими питаннями. До реклами мав таке відношення, як я до вирощування бананів. Гліб, треба відмітити, слабенький організатор, любить побалакати, а справ не видно.

Поліна мовчала, опустивши очі.

- І він вас підвів?

Басюк замислився, потім розповів про нього все докладніше.

- Ось який наш Гліб Онисимович, - визнала. – Скажіть, навіщо ви мені про це розповіли?

- Не знаю, - душевно промовив він. – Може тому, що ви мені симпатичні. І ще я вирішив насолити давньому приятелю, але раніше не траплялося нагоди. Як би там не було, я прийняв рішення внести під майбутнє агентство п'ятсот тисяч гривень.

- О, Господи! – вигукнула перелякано Поліна. – Це не може бути, ви наді мною смієтесь?

- Та ні, я говорю правду, - впевнено мовив Басюк.

Поліна пильно глянула йому в очі, вдячно кивнула за прийнятне для неї рішення і, забувши про все на світі, збудливо пробігла по дрібних сивих кучерях Дмитра Семеновича. Її губи самі впилися в його немолоді уста і вона гладила, гладила зніяковіле Басюкове обличчя, розстібаючи на ньому сорочку.

Він не смів перечити. Розгублено вийняв з тумбочки

пляшку коньяку і поставив на стіл. Потім кинувся до дверей і повернув ключа.

Не знав, як діяти далі. Та винахідлива Поліна прийшла йому на допомогу. Вона сама розстегнула спідницю, потім скинула туфлі й нарешті звільнилася від білизни. Басюка вразила ніжність її молодого тіла, краса грудей. І він, тремтячи, ступив ближче до неї...

Так Поліна зуміла запалити в його серці небувале почуття кохання. Дні пролітали, мов весняний дощ. Дмитро Семенович, забувши про свій вік і незручність, впадав коло дівчини, регулярно зустрічав її з роботи.

Знову були поцілунки, бурхливі ночі...

Поліна раділа, що їй усміхнулася доля. Тому завжди привітно, лагідно зустрічала свого коханця, розпалювала до нестями його в ліжку. А він не шкодував грошей для неї, щоразу готував сюрпризи, аж поки одного разу не забрав до себе додому.

Вони одружилися, і Поліна повноправно почала господарювати у великому Басюковому господарстві.

\*\*\*

Минуло небагато часу, як Поліна «підім'яла» під себе не тільки агентство, де працювала, а й інші. І невдовзі стала одним із впливовіших рекламних менеджерів району.

Результати її роботи виявилися такими багатообіцяючими, що навіть насторожили Дмитра Семеновича. Утім, було вже пізно. Дружина швидко добралася до управління його фірми, а згодом найняла чималий штат енергійних «молодих людей», котрі за кілька місяців довели її до банкрутства.

...Десь через пару років я отримав листа від Олега (сам був змушений піти з рекламного агентства і виїхати з міста, бо не міг працювати під Поліновим керівництвом). Він писав, що наша колега тепер президент торгового холдингу, куди входить колишня фірма чоловіка і рекламне агентство. А Басюк у неї заступник.



## ПРОЩАЛЬНИЙ ПОЦІЛУНОК

На те вона й несподіванка. Не думаєш, не гадаєш – звідки візьметься зненацька і приб'ється, як хвиля до берега.

Ну, хіба чекав Олесь Манько цієї зустрічі? Може, скажете, не досипав ночами чи виходив на вулицю виглядати гостей? Нічого подібного. Не такий він чоловік. Та коли приїхали – має себе показати. Аякже, він не з тих, хто вельми вкрадливо обмінює “добридень” на “добридень”.

Воно не бозна-які гості прибилися – колишні шкільні товариші, але вже нема куди відступати. Довелося облишити роботу та й показатися на люди.

Переступивши поріг квартири, аж подався назад, немовби випадково потрапив у світло фар і йому засліпило очі.

- Ба, які люди до нас завітали, Альвіно! – йойкнув до дружини і підняв догори руки, неначе для молитви. – Федя! Невже Федька Ворожбит?

Подивився на гостя так, начебто щось старався пригадати, а за хвилю зраділо мугикнув під ніс:

- Очам не вірю, Федоре... Михайловичу!

Після шанобливого привітання, бо ж не годилося зрілого чоловіка називати лишень по імені, міцно стиснув в обіймах. А згодом вони, обмацуючи один одного, вигукували якісь малозрозумілі слова, що тільки їм були відомі.

Коли перший спалах радості схлинув, Олесь вділив увагу й Ворожбитовій супутниці.

- Галко! – зміряв її поглядом із ніг до голови. – Ти чи ні? Дай роздивлюся тебе...

Й кинувся цілувати жінку, примовляючи: - Дякую, що заїхали до нас, не обминули Маньків.

Альвіна й собі:

- Ой, а ви зовсім міськими стали... Галинко! Боже, тебе не впізнати – поважна пані. Глядить, видно, Федір дружини.

І не дослухаючись, що їй відповідь на те Галина, вона якось важко позирнула на Федора. Затим подала йому руку й вони удвох переглянулися, не вимовивши жодного слова.

Галина й Федір не поспішали з розмовами. Ще попереду їх чекають спогади про шкільні, юнацькі роки, душевні переживання минулого. І щедротно, скільки вистачало снаги, нерозтраченої енергії горнулися до своїх земляків, намагаючись стримувати відчуття, що враз нахлинули.

Із подвір'я п'янку доносилися пахощі цвіту яблунево-вишневого саду. Всі смакували його неперевершений аромат і хвалили цьогорічну погоду. Тож сама природа спонукала присутніх до неквапливої розмови.

Відчувши себе поважною персоною в товаристві, Олесь не соромився гостей і похвалявся показати владу над дружиною. Він навмисно хрипко, аби голос пролунав грубше, крикнув:

- Увихайся, стара, люди з дороги, а ти все свердлиш язиком. “Нехай знають, хто тут хазяїн”, - подумав, насуплено дивлячись на Альвіну.

- Куди поспішаєш? – відповіла господиня розважливо. – Скільки літ не бачилися – дай набалакатися з гостями. Так, Галю?

Олесь, звісно, аж скипів від такої зухвалості. Він був глибоко переконаний, що жінка, як і раніше, мовчатиме, не сперечатиметься з ним при сторонніх. Тож зробив коротку, але напружену паузу. Напустив на себе каламутну суворість і ще дужче вдався розпикати дружину:

- О, якої заспівала! Роби те, що сказано. Встигнеш ще напаякатися.

Незабаром за звичкою трохи гойднувся, мов човен на воді, подобрішав:

- Хай би люди перекусили. Бо ж з дороги.

І відкинувши свій поважний вигляд, по-шляхетному заходився припрошувати гостей до столу. Уже збивався відкрити пляшечку горілки, та нараз зупинився у хвилевій нерішучості.

Аж тут піднявся Федір. Щоб розвіяти товаришеву холодність, на ходу мудрував, як би заспокоїти Олесину розтривожену душу. Він уже давно помітив, що той, зрозуміло, виставляє Альвіну напоказ, і вдався до миротворчих дій:

- Встигнемо ще поїсти. Та й, по правді кажучи, ми не голодні

– в дорозі перекусили. – Далі підбадьорливо-жалісно: - Слухай, яка ж Альвіна баба? Жінка, як мовиться, вступила у другу молодість, а ти заладив баба...

Сам же не втримався, щоб не натішитися з того, як Альвіна легко носить своє пружне гнучке тіло, як підкидає ще тугі груди і як світяться, сповнені глибокою зажурою, карі очі. Чим довше стежив за нею, тим більше помічав її розгубленість.

Спочатку здавалося, що ніяк не може оговтатися від душевних невзгод, незаслужено завданих чоловіком, та коли Федір зиркнув удруге-втретє, зрозумів: її серце до кінця не остудилося.

Альвіна розглядала його тими самими, що колись, солодкими очима, лише посміхалася не так глибоко, стриманіше та губи тремтіли, мовби від холоду.

Цими життєвими, скороминучими бісиками в зіницях Альвіна й Федір дали зрозуміти одне одному, що хоч і збігло багато літ, проте вони не забули свого давнього любовного захоплення.

Тож коли повернулася до реальності й побачила, що Олесь досі крутить у руках пляшку горілки, задумливо промовила:

- Спасибі, Федоре, хоч ти вступився за мене.

На її обличчі засяяла радість.

Федір поблажливо всміхнувся:

- Виходить, я вже заробив першу подяку.

Альвіна й собі усміхнулася, відтак сказала тремтливим розгубленим голосом.

- Не знаю, як тебе Галя, а я Олеся ніяк не можу витягти з дому. Все біля своєї глини, геть пропах нею. Ніби на отих горщиках світ зійшовся.

І враз стихла. Відчула нутром, що бовкнула лишнього. Натяк був, як ніколи, доречний, бо Олесь несподівано здригнувся, скося позирнув на дружину. Між ними залягла мовчанка. Чоловік чинив так уперше. Починати колотнечу на людях – не в його манері. Встигнеться ще. А тепер було байдуже.

Гості й господарі приховано споглядали одне за одним, подумки промацуючи взаємний настрій. Кожен грав роль чемно, як і годилося в їхньому віці, адже мали мудрість та досвід життя.

За хвильку жінки знайшли спільну мову – приязно посміхалися й обмінювалися компліментами. Згадували, як колись до фігури пасувало “міні”, а тепер не завжди й “міні” одягнеш на себе. Нахвалювалися дітьми, які хутко повиростали (гляди, не за горами день, коли бабусями зроблять). Бідкалися про здоров’я, яке почало підводити.

Чоловіки теж перекидалися словами, відсортовували їх, наче пісок від каміння, піддакували. Через якихось півгодини вони почувалися так, ніби ніколи не розставалися. Бесіда текла, мов швидкоплинний потічок, котрий все дужче й дужче набирає обертів по життєвому шляху.

Слухаючи уривками не завжди зрозумілі речі шкільного товариша, Олесь, певна річ, вичікував слушної нагоди, коли вони підуть на перекур. Тому для снаги налив по півчарки горілки, затим перекинув розмову на інше:

- У місті, мабуть, інше життя... Ось знайшли час приїхати до нас. А тут печешся зранку до вечора. Знаєш, село ж є село.

Не встиг завершити свою думку, як у Федорових очах з’явився холодок:

- Диви, а ми що, забули, як у селі живуть? У місті, між іншим, гроші на вербах теж не ростуть. Вистачає турбот, аби тільки не лінився.

- Все одно не стільки?

- Воно так здається.

- Можливо, – спромігся на єдине слово Олесь.

Ображений у своїх довірливих намірах, повернувся до друга, показуючи два ряди дрібних, зрідка відсутніх зубів.

Якусь часину Олесь німував, а перегода хитрувато спитав, примруживши праве око:

- Видно, добре живете, коли з такої далі причвалали на машині?

Спостережлива Альвіна, коли зачула оті чоловічі слова, обурилася:

- Ти схибився на своїй машині. Думаєш, вона одна відрада в житті?

На цьому дружина не спинилася. Далі налетіла і все докоряла чоловікові:

- Люди взяли відпустки і об'їжджають однокласників. А в тебе, якби й була машина, то не знайшлося б на це часу.

- А ти, оса, обов'язково норовиш укусити, - кинув невдоволено.

Альвіна, крякнувши в кулак, не відповіла, лише відвернулася від нього.

Тим часом Федір, перетрушуючи в голові минуле, в якому шукав розвихрені почуття до цієї споважнілої жінки, підтвердив:

- Машина, звісно, річ потрібна. Але правильно каже Альвіна: не в ній справа.

- А в чому? – заспівав своєї господар.

- Насолоджуватися життям і робити комусь добро, - пояснив популярно Федір.

- Ти що – місіонер? – отетерів Олесь. - Мені щось не дуже часто допомагають.

- Хіба тільки місіонери роблять добро? – здивовано перепитав гість. – Спробуй сам вдатися до безкорисливої допомоги, не чекаючи подяки.

- Атож, - підтримала свого чоловіка Галина.

- Ось ми, скажімо, котрий рік, чим можемо, підсобляємо Любі Вакаревич. Пригадуєте, Мудрик? Любця першою серед нас вийшла заміж. – І без передиху. – Кілька літ як поховала чоловіка Андрія. Залишилась одна з трьома дітьми й Андрієвою хворою мамою. У ці роки, самі знаєте, важко бути самотній. Люди мають допомагати одне одному.

Всі четверо посиділи трохи безслівно. І раптом Олесь, зірвавшись з місця, не на жарт розійшовся:

- Ну, ви даєте! Що це - розкидається грошима наліво й направо? Чи, може, багато маєте і не знаєте, куди їх дівати?

Альвіна слухала гостей, чоловіка, нарешті наважилася вклинитися й собі в розмову, бо не могла миритися з бездушністю чоловіка:

- Тобі цього не зрозуміти. Заради грошей ти крутив би оте колесо цілими днями.

- Що ти верзеш? Люди подумают, що Манько заради грошей здатний на все, – Олесь ураз спохватився і продовжив трохи спокійніше: - Тут і на машину не стягнешся, не те, щоб ще комусь надавати поміч.

Коли він видихнув останню фразу, Федір візьми та й бовкни:

- І багато не вистачає?

- Не вистачає, а що?

- Можу підсобити, якщо треба.

- Красенько дякую, але я вже якось сам, - не сподівався на такий поворот Олесь. Голос у нього відразу налився металом, став колючим, неначе невидимі шпичаки вп'ялись у перелякане тіло.

А Альвіна, вловлюючи десятим чуттям його стан, додала довірливо:

- Машину Олесь при бажанні в силі і сам купити. Нехай не скупиться. - Й зовсім лагідно, звертаючись до Галини: - Запиши мені Любчину адресу. Може, чимось і я допоможу.

- Сподіваєшся, вона погодиться на твою подачку? – засумнівався чоловік.

Альвіні важко було відповідати. Однак через силу кинула йому вслід:

- Часом добре слово важить більше, ніж великий гріш.

Розмова тягнулася одноманітно. Врешті господар запросив гостей оглянути, яке вони живуть, подивитися гончарський двір.

Попрямували удвох – Олесь і Галина. Федір, вибравши момент, сповістив, що приєднається до них пізніше. Власне, він і не збирався оглядати чуже обійстя. Тепер у його розгарячій голові клубочилися, снувалися, як павутиння, потаємні думки, що стосувалися їхнього з Альвіною маленького шматочка життя.

Федір боязко моргнув до неї, як робив це раніше, коли ще не могли наговоритися одне з одним, і між ними відбувся короткий поглядовий обмін люб'язностями.

Її чутлива натура без зайвих слів вловила рівність його поруху

і вона замліла від переповнених переживань. А коли схопилася, роззирнулася довкола, обережно, щоб не накликати біди, сама підійшла назустріч до нього.

Федір, мов зголоднілий за обіймами парубок, кинувся до самозабуття цілувати теплі, хмільні губи Альвіни. Пізніше, пригорнув до себе її тремтливe тіло. І жінка покiрно покорилася його волі, повністю віддаючись давно забутій чоловічій ласці.

Нарешті, ніби пробудившись зі сну, Федір неголосно вичавив із себе кілька слів:

- А ти не змінилась. Така ж, як тоді...

- Не жартуй, - не сприйняла його слів на власну адресу. – Скільки літ пролинуло, а ти кажеш не змінилася.

- Чесне слово, - запротестував, споглядаючи вкрай розгублену жінку.

- Я пам'ятаю, коли тебе вперше поцілував...

Довго не роздумуючи, знову стиснув Альвіну в своїх, почоловічому міцних, обіймах. Тримав її довго, наче не збирався відпускати повік. Зрештою, зупинився. Затим Федір, ніяковіючи за скоєне, випрямився і співчуваючи розраджував:

- Бачу, тобі нелегко з Олесем.

Силувався щось пробелькотіти, та вона враз пополотніла:

- Не треба про це, Федоре. Легко чи важко – то мій клопіт.

- Прости мені, що я забув тебе тоді так швидко.

- Це ти прости, що не дочекалася, вискочила заміж за Олеся. Але твій медальйон ось при мені.

- Справді? – здригнувся, не вірячи своїм очам.

- А ти як думав? – заспокоювала вона. – Таке не забувається!

Федора це так розтривожило, що чи не вперше в житті відчув, як терпко занила душа, що він аж розгубився. І в цю ж мить згадав, як тридцять літ назад його проводжали в університет. Серед тих, хто без запитань прийшов випроводжати в далеку дорогу, була кохана Альвіна. Вони тоді удвох перелякались, переживали, що на їхню голову, мов громовиця з неба, звалився цей університет. Але закохані крізь сльози обіцяли, що при

кожній можливості будуть писати, зустрічатимуться. Та не пройшло й півроку, як густа хмарка кіптявого диму огорнула їхні молоді серця...

А тим часом розгарячіла Альвіна рвучко відійшла від Федора на один крок. Вона лиш тепер сповна збагнула, що трапилось з нею буквально кілька хвилин назад. Та особливо тривожитися, гризти своє сумління не стала. Вдаючи, ніби отой поцілунок зірвався без її власного бажання, Альвіна, зрештою, продихнула до Федора:

- А ти з Галею щасливий?

Він скривився мов середана п'ятниці. Однак, замислившись, відповів:

- Виходить, щасливий, коли маю двійко дітей.

- Діти народжуються і в нещасливих родинах, - сердито пробубоніла Альвіна.

- Не-є, - по-своєму витлумачив її слова Федір. – Хоча не сперечатимусь.

Й уже зовсім притирливо:

- Ліпше скажи, де б ми могли зустрітись?

І тоді винахідлива Альвіна, втямивши всю безглуздість ситуації, загукала від подиву:

- Ніде! Навіщо торкатися минулого? Хай воно буде таким, яким ми його пам'ятали.

У цей момент до кімнати ввійшли Галина й Олесь.

Альвіна спокійнісінько, мовби таке робила часто, налила собі в келишок горілки, і запізнило заблагала:

- Давайте вип'ємо за нашу молодість!

Вона це сказала на одному подиху, без будь-якого уїдливого підтексту.

- Давайте, - озвався збуджено Федір.

Його тон був аж надто збентежений.

Альвіна й Федір, коли пили, квапливо зиркали одне на одного. Здавалося, що в тій горілці вони пропили свою раниму молодість, від зустрічі з якою знеобачки ледве не втрапили в халепу, та все-таки допили до кінця.

## ГІПЕРТОНІК

Кілька хвилин тому Таміла й гадки не мала, що так перевернеться її життя. Здавалося, ніщо не могло порушити тихий спокій у їхній родині. Однак сімейну гавань сколихнув неприємний випадок.

Вона сиділа на самісінькому краєчку ванни, вкотре поверталася думками до несподіваної знахідки.

“Краще б сьогодні не чіпала чоловікового прання, – шепотіла, перебираючи пальцями новенькі упаковки, схожі на одноразові пакетики чаю. – Тоді, можливо, і не натрапила б на його схованку”.

Її взяла така лють, що аж у грудях закололо. В обличчя вийнуло полум'ям, мов на пожежі.

Жінка дивилась на два презервативи, що вийняли з чоловікових штанів, і скрушно хитала головою.

“Ну, чортів гіпертонік! – лайнулася подумки. – Ось чим він займається”.

Зробила швидко те, що в подібних випадках чинить більшість жінок. Виклала презервативи, як найдостойніший товар, на видному місці. Сама сіла проти дверей і стала чекати їхнього господаря.

Сергій, побачивши знайомі предмети, промовив неочікувано:

- Чи не для мене приготувала?

Таміла, почувши чоловікові слова, ніби оскаженіла, кинулася на нього з кулаками:

- Я тобі, бісий розпуснику, вирву його з коренем, - вона так обізвала Сергієве достоїнство, що той аж за голову схопився. – Бери своє ганчір'я, хай коханка пере. Не забудь прихопити непристойні цяцьки.

“Чого це раптом “непристойні”? – подумки здивувався він. – Жінок важко зрозуміти: без презервативів – біда, з ними, виявляється, ще більша”.

Спробував взяти хитрістю, пояснити, що даремно піддалася впливові не вартої уваги знахідки, зчинила галас на весь дім. Але дружина, даючи волю серцю, все голосніше вигукувала:

- Не хочу чути ніяких пояснень. Ось який ти слабенький – лише до моєї спідниці. А з чужими – герой.

- Що ти верзеш? - сварився на неї чоловік. - Я ні в чому не винний.

Тамілу тіпало, наче по тілу пустили електричний струм.

- Для чого тоді презервативи купуєш, - ніяк не погоджувалася вона. - Може, для зниження кров'яного тиску?

Жінка знала, що Сергія в останні роки турбувало серце, яке завдавало чимало клопоту. І хоча час від часу приймав спеціальні ліки, перебував під медичним контролем, без її постійного нагадування про здоров'я, давно би звалився у ліжко.

“Оце віддячив мені, - щось похололо всередині у Таміли. – Якби хтось сказав раніше, ніколи не повірила б”.

Чоловік вирішив грати ва-банк.

“Як тут правильно виплутатися?” – подумав і після паузи випалив, щоправда, не зовсім вдало:

- Слухай, згадав. Презервативи перед пранням знайшов у Костикових джинсах. Мабуть, я помилково запхав до своїх штанів.

- Бреши та знай міру, - присоромила його.

Потім зробила ще один випад проти нього:

- Я вже питала сина.

- І що? – не заспокоювався він.

- Сміється... Каже, що цими дріб'язками опікуються дівчата.

Сергій слухав Тамілу, а самому не хотілося зазнавати ганебної поразки. Він вирішив вкласти у розмову весь свій чоловічий хист.

- Стривай, - пожвавішав знову. – Чому ти виключаєш, що вони не можуть належати Катрусі?

- Ну-ну, - перервала його Таміла. – Уже добрався до нашої чотирнадцятирічної доньки.

- Це одна з версій, - злостився Сергій.

- Облиш. Гра закінчена. – І тут дружина надумала вже остаточно добити чоловіка:

- Я з-під землі дістану докази.

Сергій стрепенувся.

- Що це означає? – завив вовчим голосом. - Проти мене розпочато розслідування?

- А чому б і ні, - заявила тепер спокійно Таміла. – Ти вважаєш, я поганий суддя?

Він не годен був добрати для цього судді якихось слів для виправдання. І гепнувся, мов лантух із камінням, на диван.

## ОСІЧКА

Колись без них жодна тусовка не відбувалася. Тоді за вечір вони ухитрялися заводити любовні романи з кількома дівчатами одночасно. А траплялося й не без того, що і поб'ються через якусь кралю чи зуба виб'ють.

Як розвеснялось і протряхали після зими розбиті дороги, Левчик і Руслан, знову виходили на “полювання” й аж до пізньої осені бігали туди-сюди за гарними личками, стрункими ногами, звабливими фігурами.

Тепер у цих дебелих, зовсім ще не старих жеребців, усе так само, як тоді, коли були ладні обійняти весь жіночий рід. Можливо, відмінність лише в тому, що привчилися свою справу робити більш витончено, без зайвих слів і нудних вечорів чекання.

Уже полудніло, як здибалися Левчик і Руслан. І почали обніматися, наче вік не бачилися. Хоч живуть в одному будинку, ходять спільною дорогою, навіть працюють недалеко. Але завжди тішаться такій зустрічі. Минуло років та років, а від радості сяють, ніби парубки, котрі вийшли на перше побачення.

- День добрий, Левчику!

- А-а-а... Здоров, Руслане!

- Як живеться-чумакується? – першим запитав, трясучи м'ясистим підборіддям Руслан.

- Ха-ха... Коли можу когось ущипнути, значить ого ще козак! – Левчик поправив рідкі, схожі на сухі реп'яхи кучері, і показав змучене, прим'яте, з великими темно-сірими очима обличчя.

- У цьому ніхто не сумнівається, – Руслан не дав товаришу вставити слово, почухав велику, мов пательню, потилицю, пролепетав: - Чи не від якоїсь молодички часом повертаєшся? Правильно підмітив? По морді бачу...

І нараз кисленько посміхнувся. Поставив неспішно біля себе сумку, що ніс на плечі – приготувався до балаканини. Згодом поліз до кишені, дістав сірники, запалив цигарку.

Раптом вголос промовив:

- Нікуди не поспішаєш? Може, заїдемо на каву.

Всілися за світлим дерев'яним столом – обом сподобалося спокійне місце. Говорили пристрасно про те, як тяжко живеться на одну зарплату, які гроші доводиться витратити на коханок. Згадали, зрозуміло, свою буйну молодість, що відлунюється багато літ у снах.

Теревенили голосно, бо за стіною доносився дзвін кухонного посуду, що повсякчас порушував їхню розмову. Це спочатку чоловіків дратувало, нервувало, але помалу звикли.

Коли випили по чарці горілки з дивакуватою назвою “Молодіжна” і закусили бутербродами з ковбасою та сиром, Левчик несподівано попрохав:

- Налий іще по одній, – і, запаливши цигарку, кинув, ніби каменем, - інакше не буде нормальної бесіди.

- Твоя правда, - невимовно зрадив Руслан і закрутився в кріслі, мов багатолітній начальник. – Враз засміявся підбадьорливо, по-змовницьки: - Давай за нас, щоб ми гули, як той казав, не один рік і за це нам нічого не було.

Левчик добродушно глянув на приятеля, глибоко затягнувся цигаркою, відповів в унісон:

- Ти доречно оце згадав приказку. А то в мене недавно вперше в житті вийшла, так сказати, осічка.

Руслан насмілювався і поцікавився:

- Даю на відкуп – з коханою спіймався.

Левчик змовчав. Далі, ніби впірнувши у свіжий, ще незабутий сон, заговорив твердо, дивлячись то на товариша, то на компанію, що, схоже, зайшла на “сто грамів”:

- Таньку Шуляк знаєш, із третього під'їзду? У неї чоловік, по-моєму, чи то капітан, чи то майор. Служить в армії.

Руслан спочатку мав намір запитати, чи при своєму розумі приятель, адже Танька непідступна молодичка. Та, мабуть, був так оглушений цим повідомленням, що нічого не залишалось, як зачудовано чекати розгортання подальших подій роману друга.

Оце Левчик здивував, - зануртувало в його голові. – Хто б подумав, що Танька, яка підкреслено хизувалася своєю красою,

навсібіч роздмухувала пахощі дорогих парфумів, кохається з пузатим дивакуватим Левчиком. М-да, всі вони... Втім, яке Русланові до неї діло.

Левчик совісно посміхався і заповзятливо наливав.

- Здивувався, так? Чудак! Танька – жінка, як мовиться, першого сорту. Просто на її шляху раніше не траплявся соковитий мужчина. А те, що викаблучується, ну... то для фарсу, показухи.

Тут він підняв угору здоровенну, мов поліно, руку, прицмокнув:

- Я з Танькою, щоб не збрехати, певно, добрих із п'ять років. П'ять років, як п'ять днів... Чоловік у неї тоді, здається, ходив у лейтенантах. Слабак він щодо любовного діла, – Левчик важко передихнув, заклав ногу на ногу, продовжував тужавим голосом: - Пригадую, я над нею нерідко жартував: “Лейтенантшо, а чи будемо кохатися, як ти дослужишся до генеральші?”. Вона тискалася гарячим тілом до мене, шепотіла: “Чому ж бо ні?”. Отак насолоджувалися любовщами, ніколи не думали, що втрапимо в халепу.

Повернув до Руслана своє розчервоніле від горілки лице й, хитнувшись на стільці, несподівано зронив:

- Щось сьогодні багато набалакав. Воно тобі, мабуть, зайве слухати чужу сповідь.

Товариш ніби чекав на ці слова, бо поблажливо випалив:

- Із яких це пір ми чужі? Парубкували разом, дівок ділили між собою. Що з тобою?

Левчик не сказав нічого. Випив четверту. Було видно, що він хоче продовжити бесіду та ніяк не наважиться.

Врешті, пересиливши себе, пожвавився:

- Скажу по правді, Танька-грім, а не баба. Такі кренделя виробляє – виходиш від неї, наче з сауни. Де того вона навчилася, бісова жінка? – Винувато зиркнув на співрозмовника і підсунувся ближче, прошепотів йому на вухо:

- Бувало, заступить її капітан, чи як його майор на чергування, а я з Танькою вже в ліжку на бойовому посту.

Знову закурив. Налив чарку. Випив.

Перегодя процідив крізь зуби тривожне:

- Чого це, чоловіче, попалися нам жінки-сухарі? Коли торкаюся своєї – лежить, мов колода: тільки зіває, про яку ласку говорити?

Очі Левчика ласо забігали по кафе. Але, не знайшовши нічого путнього, перевів погляд на майже порожню тарілку, де доживали останню хвильку два маринованих огірки.

- Гріх буду мати, - промовив дещо пізніше, - моя Софія гарна господиня, в хаті все блищить. До того ж не скупа: подарувала трійко дівчат. Бог дав лагідну, спокійну вдачу. А я хочу, щоб вона в ліжку була стервою. Видно, вона не може переступити цю межу.

Руслан ствердно хитнув головою. Перед його очима затанцювали маловиразні силуети власної дружини, і від цієї яви стало тоскно, холодно.

- Нічого не поробиш, - спохопився він і наївним, байдужим поглядом зиркнув на співрозмовника, – маємо те, що маємо, як любить повторювати наш відомий політик. Від одноманітності в подружньому житті хочеться чогось свіжого, дивовижного, а головне – чужого. Своє сало набридає, – і майже з докором: - Не куняй! Ніяк не второпаю, а в чому та клята осічка?

Левчик налив ще один келишок. Смакував горілкою, наче водою, не кривлячись, запалив нову сигарету.

У відповідь він махнув рукою:

- А що тут говорити! Нас на гарячому ледь не впіймав Таньчин чоловік.

- Жах! Що ж ви тоді вчинили? – вигукнув перелякано Руслан і його лице скрижаніло. – Я здогадуюся, але... з ліжка хоч самі повтікали чи вас, звиняй, чоловік викинув?

- До цього не дійшло. Пам'ятаєш мою звичку колишню – залишати наготові вузлик із одягом і взуттям? Так вчинив і цього разу. Танька злегка посміхалася, мовляв, не згущуй фарби. Чоловік поїхав у відрядження на кілька днів. На що я відповів: “Береженого Бог береже”. Як бачиш, вузлик мене врятував.

У ту хвилину він нагадував мученика. Сидів блідий, щомиті витираючи з чола піт. Злякано і чомусь із докором споглядав на

Руслана, нібито перед ним був той самий чоловік, який навів на нього стільки страху і він важко зітхав.

Нарешті рвучко обернувся, покликав офіціантку:

- Прошу, пані, принесіть ще одну пляшку горілки. Цієї, як вона у вас називається – “Молодіжної” і що-небудь, на ваш розсуд, закусити, - підморгнув вродливій жінці. Помітивши здивування на товаришовому обличчі, солодко хихотнув:

- Скільки влили, а ніяк не бере. От що значить “молодіжна”!

І раптом зрозумів, що треба продовжувати почату розмову, не відкладаючи. Бо не годиться спинятись на найпікантнішому моменті. Тим паче, що в душі щось сколихнулося, затріпотіло.

- Ой, друже, давно не видів такої неспокійної ночі, - провадив далі Левчик. – Почалося все романтично. Зачинялися ми з Танькою у ванній. Я мив її тонкі, як для жіночих стеген та бюсту ноги, обцілював пишні груди. Бавилися, мов діти...

Проковтуючи їдкий клубок диму в горлі, він ніяк не міг попрощатися з недавніми споминами. Заплющував очі і бачив, як прекрасний Таньчин профіль, уявно доторкався до частини тіла і чомусь тривожився. А вона навіть не відпихалася, коли стискував у своєму дужому тілі. Лише просила: “Спробуймо тут”. Йому ж кортіло це робити на білосніжній постелі.

Тоді Танька хутенько ховала свої голі сідниці й бігла в спальню. Там вони довго любилися, але лежали насторожено, начебто ждали злого умислу від тихої ночі.

Левчик уже поїв і добряче випив. Згадувати минуле йому було до болю сумно й гірко.

- Ну, ну... А далі що? – обізався біля нього схвильований голос Руслана. – Слухай, не тягни волинку.

Той вперше за вечір сидів статечно в кріслі, не гойдаючись. Продовжував розмішувати ложкою цукор і сьорбати гарячу каву.

- Вранці, коли ми звалилися у важкому сні, несподівано повернувся з відрядження Таньчин чоловік. – Мішкувате обличчя Левчика здригнулося: - Я прокинувся від грюкання в коридорі й в чому мама породила сховався за штору. А по

дорозі схопив узлик із одягом. Танька, тим часом, як любляче цуценя, яке заскучало за рідним хазяїном, звично, ніби нічого не сталося, упала коло коханого.

- А ти? – допитувався товариш.

- Що мені залишалось робити? – захмелілим прив’ялим тоном буркнув Левчик. – Мав і собі йти зустрічати його? – і запитально глянув на Руслана, що сякав носа: - Поки вони там обцілювалися, капітан чи як його, майор пояснював, що його терміново відкликали в частину, я стояв і трусився, не знаючи, чим це все закінчиться.

- Чого ти не стрибнув через вікно? – вирвалося з грудей у приятеля. – Там же не високо.

- Будеш на моєму місці - стрибнеш, - обурився залицяльник.

- Ага, щоб через стерву ноги поламати, - роздратовано відказав Руслан, нетямовито кліпаючи очима.

- Так і я подумав: двох смертей не буває. – Тоді не було часу кумекати. А Танька молодчина – швидко знайшла вихід.

- Який? – загукав Руслан.

- Щоб не виникло підозри, - щиро зізнався Левчик, - вона запросила чоловіка до спальні, поки приготує каву. Він по дорозі вирішив прийняти душ. А вона прийнялася визволяти мене зі схованки і швидко випустила на коридор. Навіть встигла поцілувати на прощання.

- Шик-карно закінчилося! – заволав безтямно Руслан.

- Це ще не все, - перебив його Левчик, тамуючи хвилювання. А потім тужавим голосом: - Чоловік біля ліжка знайшов моє посвідчення водія.

Руслан мовби прокинувся, закліпав чорними, як дьоготь, повіками:

- І що ж тепер буде?

- Чекаю... - він у відчаї звівся з-за столу. Ковтнувши суху слину, на закінчення прошепотів:

- Танька, вже своє получила – лежить удома вся в синяках. Скоро, мабуть, і до мене дійде черга.

Руслан аж затерп від почутого.



Літературно-художнє видання

**Кривий Микола Васильович**

# Недопите вино

Любовні оповідання та новели

Редактор  
Ольга Дем'янчук  
Коректор  
Комп'ютерний набір  
Верстка  
Художник  
Ольга Карпова

Здано до набору 20.02.2008 р.  
Підписано до друку 21.03.2008  
р. Формат А4х108 1/32. Папір  
офсетний. Друк офсетний.  
Гарнітура \_\_\_\_\_ ... др.арк. Обл.  
вод. арк. Тираж 1000 пр. Зам 241.  
Видавець Олег Зень. Свідоцтво:

Серія РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.  
33022, м. Рівне, пр. кн.Романа, 9/24,  
тел (0362)24-45-09.  
Віддруковано у друкарні ПП  
Нестеров О.С.  
Тел. (0362) 64-57-40.